

पं० मणिविजयगणिप्रस्तुमाला। नं. २

महोपाध्यायश्रीजिनमण्डनगणिविरचितम्

मागानुसारिपञ्चनिश्चाद्यगणविवरणम्

आचार्यमहाराज श्रीविजयकुमुदसुरी श्वरशिष्यमुनिमेरुविजयोपदेशेन सालडी—बोरु—खेरवायासवास्तव्य—
श्रावककुंजीरामात्मजतिलकचन्द्र—जयांस्त्रिहुत्रदेवचन्द्रादिप्रदत्तपूणिरसाहाययेन

मुद्रयिता—र्लंचज्ञानमन्दिरसेकेटरी। उक्तरसिंहालमजो नालचन्द्रः

मुद्रकः—श्रीशारदामुद्रणलयाधिपति श्रावकहर्षचन्द्रात्मज पंडितभगवानदासः

वीर संचार २४६५

विक्रम संवत्-१९९६

पण्यम् ०—६—०

प्रतयः ७५०

काइट सन्-१९३२

सर्वेऽधिकारा: १८७४ तमनियमानुसारेण स्वायत्रीकृताः

प्रस्तावना

विशिष्टधर्मयोग्यताप्राप्तिपादकस्यास्य ग्रन्थस्य प्रणेतारो महोपाध्यायजिनमण्डुनगणिवरा: श्रीतपागच्छाधीशपूज्यपादस्तोमसुन्नव-
सदीश्वरविश्वाः, पूज्यपादैः श्राद्धगुणविवरणाख्ये ग्रन्थे मार्गाद्विसारिगुणानां सर्विहस्तरं वर्णनं कृतं अस्मिन्मन्त्रे संक्षिप्ततया कृतमिति
मन्त्रेऽवमेष्टसामुपकाराय, न शायतेऽयं ग्रन्थो प्राग् विवरितो वा श्राद्धगुणविवरणाख्यः? यदृ द्वयोर्ग्रन्थयोर्मध्ये गुणव्याख्याप्रति-
पादिकाः पंचतयस्तद्वयो वर्तन्ते दध्यान्तादिष्वये वहुधा समानता भवति परं केषुचित्स्थलेषु भिन्नतापि विलोक्यते, पतद्वन्धरतनस्य
प्राचीनाऽतीवज्ञीणो चतुर्दशपञ्चात्मिका शुद्धा प्रतिः पूज्यपादाचार्यविजयकुमुदस्त्रीश्वराणां पुस्तकमण्डुनारात्मानां, अतुभीषणते च प्रायः
चतुर्दशतपाङ्ककालभाविनी, अन्यपुस्तकभाण्डागारेषु विद्यते न वेति न शायते; पतत्प्रान्ते “श्रीजिनमण्डुनोपाचार्यकृतं न्यायसम्पन्न-
विभव इत्यादि ३५ गुणविवरणम्” इत्येवं लिखितमस्ति तेन कदा उल्लेखोऽयं ग्रन्थो विरचित रहति रथं न शायते, तथापि आद्वयुण-
विवरणाख्ये ग्रन्थे तत्प्रश्नस्यां पूज्यपादैरेव “मतुनन्दाष्ठकवर्षे ग्रन्थोऽयं निर्मितश्चिरं नन्द्यात्”. इत्युक्तत्वात्-अष्टुनवत्यधिकचतुर्दशशत-
वर्षात् किञ्चिन्न्यूनाधिककालः सम्भाव्यते । अपूर्वोऽस्मिन्मध्ये कृतं विषयप्रतिपादनमउक्तमणिकातो विलोकनीयं, प्रयत्ने कृतेऽपि या-
कचिदश्वयुक्तिर्भवेद् सा संशोधनीया सज्जनैरिति विषयपत्तिपादनमउक्तमणिकरो

मेरुचिजयः

आद्यक्रमणिका

पुष्टि	विषय:	कृपातिवेचिमके आचारकथा	२१
पुष्टि	विषय:	सदाचारिसंचारणम्	२२
पुष्टि	विषय:	सुसंगोपदेशे प्रभाकरकथा	२३
पुष्टि	विषय:	मातापितृजाफलनिरूपणम्	२७
पुष्टि	विषय:	विज्ञभूतस्थानत्यागे गुणप्राप्तिः	२८
पुष्टि	विषय:	गहितकर्मनिरूपणम्	२९
पुष्टि	विषय:	तत्यागे आरोग्यद्विज्ञातम्	३०
पुष्टि	विषय:	आयोचितव्यकरणम्	३१
पुष्टि	विषय:	विभवातुसारिवेषकरणम्	३२
पुष्टि	विषय:	बुद्धिगुणनिरूपणम्	३३
पुष्टि	विषय:	सम्बन्धोधावोधपरीक्षायाः	३४
पुष्टि	विषय:	नारदपर्वतरूपव्याप्ताः	३५
पुष्टि	विषय:	प्रत्यं ह धर्मश्रवणप्रतिपादनम्	३६
१०	विषय:	सदाचारदर्शनम्	१०
११	विषय:	तत्प्रशंसासाधां चोरोदाहरणम्	११
१२	विषय:	समानकुलशीलनिरूपणम्	१२
१३	विषय:	विवाहस्याप्रकारत्वम्	१३
१४	विषय:	वधुवरगुणनिरूपणम्	१४
१५	विषय:	असमानलवने सुभद्रोदाहरणम्	१५
१६	विषय:	पापभीरुगुणनिरूपणम्	१६
१७	विषय:	तडुपरि विमलहस्यान्तः	१७
१८	विषय:	प्रसिद्धदेशाचाराचरणम्	१८
१९	विषय:	अवर्णादत्यागनिरूपणम्	१९
२०	विषय:	परनिन्द्राकारिजरतीहस्यान्तः	२०
२१	विषय:	अभ्याख्याने वैगचीतीकथा	२१
२२	विषय:	अनेकद्वारचर्जितगृहनिरूपणम्	२२
२३	विषय:	देवदत्यादिभिर्यापाकरणे महानदेष-	२३
२४	विषय:	निरूपणम्	२४
२५	विषय:	देवदत्यरक्षणे महत्कलम्	२५
२६	विषय:	देवदत्यविनाशे संकाशकथा	२६
२७	विषय:	नरकानिदुःखनिरूपणम्	२७
२८	विषय:	पुण्यातुसारिलक्ष्मीनिरूपणे	२८
२९	विषय:	धनत्रेष्ठिकथा	२९

चिपयः	पृष्ठ	कथतं धर्मश्रवणाभावे मणिकारश्रेष्ठि- ष्ट्यन्तः	३६	कदाचारहत्यजनं शुणपश्चपातनिरूपणं अदेशाकालचर्यात्यागम्	४१	लोकचलभस्वरूपम् सलज्जनस्य शुणप्राप्तिः	५४
चिपयः	पृष्ठ	अजीर्णे भोजनत्यागकथनम् कालभोक्तृनिरूपणम् चिवर्गीयाधात्यजनम् अतिथ्यादिभक्तिनिरूपणम् अतिथ्यमक्ती सुधनश्रेष्ठिकात्म अथगातप्रतिपत्ती शालिकादतप्रवल्लः	३६	बलानलप्रियानम् वृत्सस्थृद्धपूरुपपूजनम् पोष्यपोषकनिरूपणम् दीर्घदीर्घस्वरूपम् चिवेषप्रतिपादनम् कृतदशुणप्रकाशः	४१	सदैवस्त धर्मश्रवता सोम्यशुणनिरूपणम् परोपकारे दृश्यभावधिभागः अंतरंगारिपद्मविरतिरूपणम् शन्द्रियसमूहवर्यकरणे शुणाः	५४
चिपयः	पृष्ठ	अजीर्णे भोजनत्यागकथनम् कालभोक्तृनिरूपणम् चिवर्गीयाधात्यजनम् अतिथ्यादिभक्तिनिरूपणम् अतिथ्यमक्ती सुधनश्रेष्ठिकात्म अथगातप्रतिपत्ती शालिकादतप्रवल्लः	३६	३६	४१	४१	५४
चिपयः	पृष्ठ	अजीर्णे भोजनत्यागकथनम् कालभोक्तृनिरूपणम् चिवर्गीयाधात्यजनम् अतिथ्यादिभक्तिनिरूपणम् अतिथ्यमक्ती सुधनश्रेष्ठिकात्म अथगातप्रतिपत्ती शालिकादतप्रवल्लः	३६	३६	४१	४१	५४
शुद्धिपत्रकम्							
पृ.	अशुद्धम्	शुद्धम्	शुद्धम्	शुद्धम्	शुद्धम्	शुद्धम्	शुद्धम्
१	कुर्वन्	विश्वासा तस्यत्	विश्वासात् तस्य	निति	निति	जीण-	जीण-
२	व्याय	तिति	सर्वेसंपदः	सर्वेसंपदः	सर्वेसंपदः	जालाथ्	जालाथ्
३	तत्रोपचरते	८	कन्यादानं	कन्यादानं	१६	सद्	सद्
४	क	१२	कन्यादाः	१२	१६	त्यक्तु	त्यक्तु
५	घरेये	१३	तत्त्वः	१३	१३	तत्त्वातत्त्वा	तत्त्वातत्त्वा

आर्द्धम्

महोपाध्यायश्रीजिनमण्डनगणिविरचितं

मार्गानुसारिपञ्चांत्रेशादृगुणविवरणम् ।

सिवसुहहैऊ कमेण सावयधमोचि कपपतकुल्लो । तस्मा तु जिज्ञासाणं दायठबो धस्मरसियाणं ॥१॥
इदं श्रावकधम्मोऽपि क्रमेण मुक्तिहेतुतः कल्पदुमादितुल्यः, तस्मात् योग्यजीवेभ्यो घर्मसिकेभ्यो दातव्यः, न चान्येभ्यो, विनोपगुणप्राप्यडयोगात् । यतः—चूताङ्गकवलनतः, कोकिलकः स्वनति चारु नतु काकः । योग्यस्य जायते खलु, हेतोरपि नेतरस्य गुणः ॥२॥ इदं घमेणदेशदानाहा अतेकथा, यथा—आमे निम्बे सुतीर्थं कचवरनिचो शुक्षितमध्येऽहितक्त्वे, औषड्यादौ विषद्वा गुरुसरसि गिरौ पाण्डुभूकृष्णभूम्योः । इक्षुक्षेत्रे कपायदुमवनगहने मेघमुक्तं यथाम्भः, तद्वत्पात्रेषु दत्तं गुरुवदनभवं चाक्यमायाति पाकम् ॥३॥ यथा च—शुभाशुभदन्यसुभाविता घटा, वास्या अवाम्याश्च तथाद्युवासिताः । सद्भूमेवासस्य तथैव योग्यतां श्रयन्ति जीवाः कर्तिचित् सुयोगतः ॥४॥ तैलोदका १ इयोऽनल २ वारिदुग्धं ३ लोहोल्लसत् सिद्धरसाः ४ क्रमेण । सद्भूमरङ्गे भाविनां वहूनां दृष्टान्तभावं निभरांभूवः ॥५॥ अथ योग्येभ्योऽपि पूर्वं सामान्यथर्मा दातव्यः, पश्चाद्विवेषधर्मो द्वादशावतादिहृपः, नदि

विचारं धनलनादिरचनां विना चित्रं शोभाकारि, वह्ने वा पाशमन्तरेण रुक्षयोग्यता, क्षेत्रे वा खेटनतिन्दसमारादिदानं विना शीजा-
 गापः, एवं सामान्यधर्मपूर्वक एव विशेषधर्मः शोभा भासुरः । अतः श्रीकुमारपालमूर्यालाय पूरमाहृत-विचारचतुर्थ-राजार्पि-महा-
 आवक-प्रसारीसदोदर-रुदतीविचारपरिहरण-प्राप्तराजपितामहादिरुपचिरुद-प्रसपरोडीवितत्रिभुवनातिशायिजैनराजेन्द्रप्रतिष्ठागरिष्या-
 कलिकालसर्विः श्रीहेमचन्द्राचार्यः प्रश्नं सामान्यमेव धर्ममाह । तथाहि-

न्यायसंपदविं भवः शिष्टाचारैप्रशंसकः । कुलशीलसमेवः सार्वं कृतोदृचाहोऽन्यगोचरैः ॥१॥
 पापभीमः प्रसिद्धं च देशाचारं समाचरेत् । अवरोचार्दी न कवापि राजादिषु विशेषपताः ॥२॥
 अनांतिन्द्रयन्त्यग्नेच, स्थाने सुप्राप्तिवेदिमके । अनेकनिर्गमद्वारविचर्जितनिकेतनः ॥३॥
 कृतसङ्गः सर्वाचारैः, मातापित्रोश्च पूजकः । त्यजननुपचलुतं स्थानमपवृत्तश्च भृहिते ॥४॥
 नययमायोचितं कुर्वेत्, वेपं विचारुसारातः । अष्टभिर्भिरुग्नेशुर्त्तौ, शृणवानो धर्ममन्वहम् ॥५॥
 अजीर्णे भोजनत्वाग्नी, काले भोक्ता च सातम्भृतः । अन्योऽन्याप्रतिवन्धेन, चिर्यामपि साध्यन् ॥६॥
 यथाचवदतिथो साचारै, दीने च भ्रतिपत्तिकृत् । सदानभिनिविष्टंश्च, पक्षपाती गुणेभु च ॥७॥
 अदेशाकालयोश्यार्या, त्यजेत् जानन् वर्लेचलं । वृत्तस्थज्ञानवृद्धानां, पूर्जकः पोष्यपोषकः ॥८॥
 दीर्घदृशी विशेषङ्गैः, कृत्तेज्ञो, लोकैवल्लभः । सर्वलङ्गृः सैदृशः, सौम्यैः, परोपकृतिकर्मठः ॥९॥
 अन्तरङ्गापिपञ्चवर्गपरिहारपैरायणः । वच्चीकृतेन्द्रियग्रामो, गृहिधर्माग्न्यम् ॥१०॥ दशाभिःकुलकम् ।

इह सामिद्रोह-मित्रद्रोह- विश्वसितवश्वन- चौयादिग्राहीथोपार्जिनपरिहारेणाथोपार्जनेपायभूतः स्वखण्डुरुपः सदाचारो नयायः
तेन सम्बन्धं उत्पन्नः विभवः संपद् यस्य स तथा । नयायसम्पन्नो हि विभव इहलोकसुवाय अशङ्कनीयतया खशरीरेण तत्फल-
परिभोगानिसत्रस्वजनादौ संचिभागकरणाच्च । यदाह-

काचिद्वालकन्महीतलगता मूलचिछाकारणं, द्रव्योपाजिनपुष्पितापि चिफला काचिच्च जातिप्रभा । काचित् भीः कदलीव
भोगसुभगा स्तपुण्यधीजच्युता, सव्वाङ्गं सुभगा रसाललतिकाचरं पुण्यधी जाज्ञता ॥१॥
इह च व्यायोपाजितवित्त-सत्पात्रविनियोगाद्यां चतुर्भूम्ही, तथाहि—
न्पायागत (द्रव्य) सत्पात्रविनियोगः अयं चाक्षेपेण पुण्यातुचन्द्रिघपुण्यहेतुलवात् । सुदेवत्वमोगभूमिसनुडत्वादिप्रापत्यासनसि-
द्धिलाभफलः पूर्वभववाक्षणत्वयुक्तं क्रियापात्रकियद्वाक्षणभोजनावसरप्राप्तिपारणकदानदायकनन्दिषेणवत् । धन-

धनत-
दुर्दलाभमकलः पूर्वमवचाहीणत्वमुक्ते । क्रियापात्राकर्त्युक्त्वा तपात्रामहापाणिमान्त्रेष्वसरप्राप्तिमान्त्रेष्वपूर्वते । भोगफलादिहेतुरपि यत्तद्भवत्प्राप्या प्रान्ते विरसफलो लक्ष्मनासाधणभोजीसेचनक-
त्यायायातद्वय-यत्तपात्रविनियोगरूपः २ भोगफलादिहेतुरपि यत्तद्भवत्प्राप्या प्रान्ते विरसफलो लक्ष्मनासाधणभोजीसेचनक-
हस्तीभृतनासागवत् । यदाह-‘दानेन भोगानाप्नोति यत्र तदोपद्यते’ ॥२॥

अन्यायाजितविचः सत्पात्रविनियोगः वृतीयः-सुक्षेत्रोसामान्यवीजफलप्राप्तिनव्, आयतौ सुखात्मविद्यत्वेन गृहस्थानापातु-
शातः । यतः—

सलोऽपि गवि दुर्घं साते, दुग्धमधुरे विप्रम् । पात्रापात्रविशेषेण, तत्पत्र दानमूलमप् ॥१॥ अन्यथाहि चहारभागुचित-
दुरमेलिं द्रव्यं सत्पात्रादिविनियोगादि विना नरकफलमेव स्यात् मम्मणादिनव् ॥३॥
अन्यायाजितद्रव्यः असत्पात्रदानरूपः चतुर्थः इह साधुजननिदित्तत्वात् परत्र कुरुतिनिवन्नत्वाच्च त्वाद्य एव निवेकतां, यतः—
अन्यायोपात्रविचास्य दानमत्यन्तदोपकृत् । ऐतुं निदत्य तन्मसै द्वाराक्षणाभिन तप्तेषु ॥२॥ अन्यायवृत्तयाजितं विन्ने
लोकद्येऽप्यहितायै, यतः—

इह हि लोकविहृदकरिणो वयवन्धादयो दोपाः, परत्र नरकपतनादयश, उक्तं च—अन्यायोपात्रविनेन, यो हितं हि समीहते ।
भक्षणात् कालकुटस्य, सोऽभिन्नाङ्गति जीवितुम् ॥?॥ तथा अन्यायोपात्राजितवितं वपीदिग्रान्ते गाजचोराग्निजलदिभिरप्यिमाण
त्वात् न चिरस्थायि, नापि भोगपुण्यव्ययादिकृदपि, उक्तं च—अन्यायोपात्राजितं वितं, दशवर्षीणि तिषुति । ग्रान्ते त्वेकादशे वर्षे, स-
मूलं च विनश्यति ॥१॥ अत्र वशकश्रेष्ठिकथा—कथापि ग्रामे धनः श्रेष्ठी, धनश्रीः भायी, धनसारः सुतः, श्रेष्ठी मधुरालापकृत्तुला-
माननवपुराणादिमीलनरसभेदादिकृद्यापारप्रकारेषुवृथग्रामटलोकवशनयन्नया धनार्जकः, सहि लोकवशनया परमार्थेन सात्मवञ्चक
एव, यतः—कौटिल्यपटवः पापाः मायया चकदृतायः । बुद्धनं वशयमाना वशयन्ते स्वमेव हि ॥२॥ मिलितमपि द्रव्यं वर्णन्तेऽन्या-
यायात्मवाच्चोराग्निराजादिभिरप्यिते, गृहे किमपि न तिषुति, क्रमेण सुतो गामान्तरवासिसुश्रावकश्रेष्ठिसुतां परिणायितः, वधुर्गृहे

अन्यायदेवपापिण्डितद्वनानां धतेन यः । धृद्धिमिळ्ठति गुणयोऽसौ, विषमति जिजीविषुः ॥१॥ तथा-भवेहे इ जो उवक्षेहे
जिणद्वनं तु सावओ । पक्षाहीणो भवे जो उ लिपह पाचकम्पुणा ॥२॥ प्रज्ञाहीनः स्वल्पेन वा बहुना वा कार्यसिद्धिसजानानो मनदः

संमायाता श्राविका श्वातशमि श्रेष्ठिनोऽद्वं गृहासम्बं श्रेष्ठी ग्रहणदानादिसमये पूर्वं संकेतितपञ्चपोकरत्रिपोकरमानकसंबन्धेन सुतस्थापि
पञ्चपोकर त्रिपोकरलूपापनाङ्गा ओङ्गानं कथयति, कर्मण लोकैज्ञात्वान्तर्वेशकशेष्टीति नाम दत्तं श्रेष्ठिनः, एकदा वचा भर्ता पृष्ठः,
कर्मणात्तातो युंमाकमपनाङ्गाऽकारयति, तेन सर्वोऽपि व्यतिकरः कथितः, वचा धर्मवासितया श्रेष्ठिनोऽग्रे विजात्सं, एवमन्यवृत्या
द्रुणं न तिष्ठति, युमदृग्हे स्यासत्यपि न कदापि, श्रेष्ठिनोकर्तं, क निवाहः स्थात ? तयोकरं, न्यायार्जितं चिरस्थायि, सुपात्रसु-
क्षेत्रविनियोगेन वृद्धिमपि लभते, यदि न ग्रलयो भवतां, तदा घण्मार्सीं योवत् हृष्टमानतुलादिपरिहारेण न्यायमार्गेण व्यवसायं
कुरत, ततो वधुवचसा श्रेष्ठी तथा चक्रे, घण्मासा पञ्चसेरमितं स्वर्णमर्जितं, सत्यवादित्वसत्यकारित्वात् ग्राहकाः सर्वेऽपि तस्यैवादे
गृहनित ददति च, लोके कीर्तिः, स्वर्णमानीय वद्धाः समर्पितं, वधूः प्राह, परीक्षां कुरुत, ततः सुतपाश्वर्ति पञ्चसेरीं चमर्वेष्टितां
स्वनामाक्षितं कारणित्वा निर्दिनो राजपथे मुक्ता, केनायदृष्टं गृहित्वा पश्चात् वचापि वने जलाशये क्षिप्ता, मत्सये
जाले परितः पाटितश्च निर्गता पञ्चसेरी, नामनोपलक्षिता श्रेष्ठिनोऽहे मातिसकेनानीता किंचिददत्त्वा गृहीता, वधुनवचसि प्रत्ययो
जातः, ततो न्यायमार्गशुद्धव्यवहारादिना विजान्युपार्जयन् सप्तशेष्यामनेकधा वयं कुर्वन् प्रौढव्यवहारी उत्ती च सम्पन्नः, तस्मा-
न्याय एव परमार्थतोऽपार्जनोपायोपनिषत्, तथा अन्यायोपलक्षणात् देवद्रव्यपारविण्डपार्श्वस्थादिधनेन व्यवसायाद्यपि महादोष-

यतितया यशाकथं शिगुदेवदृप्यज्ञयकारी कूटलेलयश यो भवेत् । यददोर्दित्यागिशगचन्धात् स लिप्यते पापकर्मणा । तथा—आगामीं
जो भंजत्, पहित्यशभ्यं न देह देवसरा । नसरांतं रासुविषयशह, सोशिह परिभासह रंसरे ॥२॥ नेहयदद्वं राहाराणं न दुहह मोरियमहैओ ।
धर्मं च रो न याणह, अहर बन्द्राउओ नरए ॥३॥ नेहयदद्वयविणासो दुषिह मेए । साह उविक्खमाणो, अणंतसंसाधिओ भणिओ भणिओ ॥४॥ सच्चरत्थामेण तहिं संषेण य होइ लगिगन्हं तु । अचरित्वचित्तीण य सच्चरेति होह कहं तु ॥५॥ जिणपचयण-
बुड्डिकरं पापावरं नाणदंसणगुणाणं । रक्षयंतो जिणदक्वं परिचासंसारिओ होई ॥६॥ जिण० यक्ष्मीजिणदच्वं, तित्थयरतं लहइ जीवो
॥७॥ जिण० भयसंयो जिणदद्वं अणंतसंसारिओ होई ॥८॥ नेहयदद्वं भिणद्वु, भंजेट् जो उ देह साहाणं । यो आणा अणचत्थं,
पापह लितोवि दिवोवि ॥९॥ एवं जो जिणदक्वं हु, यहु भावखेउ उविक्खयए । विसं सो भावखए यालो, जीविअही न संसाओ ॥१०॥
भावखणो देवदद्वयसरा, परत्थीगमणेण य । सचामं नरयं जंति, सरानाराओ गोयमा ॥११॥ तथा लौकिकेऽपि—देवदद्वयेण या युद्धिर्मु-
रदर्ढोण यद्वनं । तद्वनं कुलनाशाय युतोऽपि नरकं घजेत् ॥१२॥ प्रभासवै मा मति कुर्यात्, प्राणैः कण्ठगतैरपि । अग्निदध्यः प्रोढन्ति,
प्रभादग्ध्यो न शेदति ॥१३॥ प्रभासवै लोकप्रतीते साधारणदन्हये । ग्रामास्वं ब्राह्मदत्या च, दर्शिदय च यद्वनं । गुरुणत्वी देवदद्वयं,
खर्मस्यमपि पातयेत् ॥१४॥ अग्रार्थं संकाशशाद्वो द्वाटान्तः । यथा—शनियलावतीपुर्यो—समयदर्शनगुद्धात्मा, गुहीतादशयतः । पर्वतो-
कफिक्यासक्तो, जीवाजीगदित्यवित् ॥१५॥ सन्दृश्याद्वये प्रतिक्रामशहेत् सन्ध्याप्रयेऽहतः । विधिना वितरन् दानं, तपः कुर्वेत् पर्वतु
॥१६॥ अजातशुः सन्तोषी विश्वासस विलासभूः । संकाशानामा तत्रासीत् श्रावकः श्रावकात्मजः ॥१७॥ विशेषकम् । तत्र पुरे शका-
वतारचैत्यं, तद्वन्दन्पचिन्हां संकाशः एव, करोति कलान्तरैर्वैद्युयत्यपि । लेहयका अपि सर्वाणि खयसेव करोति सः । विश्वासा तस्यत्

नाथते कोऽयन्तः परिपन्थिताम् ॥४॥ अन्यदा तेन कुकर्मदयवशादेवदृढं भक्षितं ततो शुद्धश्च लुभधश्च, नाउंतापमपि वयावृ ।
नामनिन्दां न वा गर्ही, न तदातुं मनोऽपि च ॥५॥ आयुः क्षेये सूत्वा चातुर्गीतिकसंसारेऽसंख्यान् भवान् आन्तः, तत्र नरकगतो
तेन दुःखान्येवं सोदानि । तथाहि-दसविह वेयण निरए, सी २ औसीण २ खु ३ विष्वास ४ कंडुओं ५ । भय द्व सोग ७ पारवसंसं
जरोअ ९ वाहीअ १० दसमोअ ॥६॥ पणकोडी अडसट्टी लवखा नवनवइ सहस्रपञ्चसया । चुलसी अहिया नरए अपहुण्डुणींमि
वाहीओ ॥७॥ गर्भम्वासायितच्छान्तवसासुग्रांसकर्दमे । कपिकन्हृपमसपेश, विलपहीननारके ॥८॥ प्रदीपाङ्गारकलपेषु, वज्रकुण्डेष्व-
सन्धियु । कुजन्तः करुणं केचिद् दृष्टिप्रवाहीत्वा नरकामिना ॥९॥ अनिनभीता: प्रघावन्तो, गत्वा वैतरणी नदीम् । शीततोयामिमां ज्ञात्वा,
शाराम्भसि परतिते ॥१०॥ क्षारदग्धशरीरास्ते, मूगवेगोत्थिता: पुनः । असिपत्रवनं यानिरु, लायायां कृतबुद्धयः ॥११॥ शृस्युष्टि-
नेक्षन्ते त्रातारं नीरयिकाः कर्मपटलान्धाः ॥१२॥ श्रवणलवनं लेत्रोद्घारं करक्रमपाठनं । हृदयदहनं नाशाच्छ्वेदं प्रतिक्षणदारणम् ॥१३॥
कटिविदहनं तीक्षणापात्रिक्षुलविभेदनम् । दहननदनेः कङ्कर्यैः समंतो निःस्थणम् ॥१०॥ भृदयन्ते उचलदम्बरीषुहुतशुक् ज्वा-
लाभिरागिणो, दीपाङ्गारनिभेषु वज्रभवनेष्वङ्गारके षुतिथराः । दहन्ते विकृतो द्वर्ववाहुवदनाः कन्दन्त आर्तस्वनाः, प्रश्यन्तः कृपणा-
दिशो विश्रणालाणाय को नो भवेत् ॥११॥ तिर्युगतौ तु ॥ कणादिछेदनं भारवाहनं रज्जुननधनम् । कशाङ्गशप्राजनादिप्रहारा
दमनाङ्गने ॥१२॥ नाशावैधस्तुपक्षुच्च, शीतत्रात्परिपस्थितिः । एवं तिर्युष्टु दुःखानि, तेन सोहान्यनेकशः ॥१३॥ मतुष्यगतावपि ॥
शिरःपाण्यंहिनाशौदरसज्जाश्रवणचित्तदा । काराचासः प्रचाचासः दासत्वं वधवन्धने ॥१४॥ आवङ्गशोकदारिज्यापमानादीनि भूरिशः ।

लक्ष्यधनस्वामी । तत्र पित्रा ४४. अर्जिता: ५५ लक्षा: पुराण्यमूर्खन्, पितरि स्वर्गगते तेन धनेन कोटिमर्जियितुं गृहादिव्यये लक्ष्मेकं
न्यूनं कृतं, तथापि कियत्कालेन लेखयके विलोकिते परवस्तु त्रुट्यादिना तावदेव इन्यं, नाथिं, ततो धनार्जनाय देशान्तरे गतः
समयधिकोटिमूर्खाद्य पश्चाद् बलमानो धनशेषी मांग भिलेञ्छिटतः किञ्चिदाभरणादिकं गृसीकृतं लात्वा गृहे समागतः, पुनर्लेखयके
तावदेव इन्यं, दिनानि यान्ति, एकदा जिनदत्तनामा मित्रं पृष्ठः, तेनोक्तं, गृहादिव्ययं ताचन्तमेव कुरु, ततस्तथा कृत्वा पुनर्लभाद्
देव्यान्तरात्सपादकोटिमूर्खाद्य पश्चादादागच्छन् क्रापि ग्रामे दग्धसर्वस्वो गृहेऽग्नात्, लेखयके पुनर्स्तानदेव, ततो मित्रेणोक्तं, भवतः कर्म-
वंशादेतावदेव इन्यं भावनि, किमर्थं कुरुयसे इत्यादि, तत्रः स्वनिन्दापरः स गृहे तस्थौ, एकदा कोटिच्छजवतां लक्ष्येष्वैरभ्युत्थाना-
दिप्रतिपत्ति क्रियमाणां इष्ट्वा साहणवाहणपादेणेति दव्यार्जनप्रकारत्र यं श्रुत्वा पोते चटितः, मित्रेण वार्यमाणोऽपि वहृपादर्य कोटि-
मूलं रत्नं उद्भायां ग्रथिष्य पश्चादादागच्छन् भग्नपोतो फलकं लड्चा उत्तीर्ण गृहमागतः, लेखयके पुनः तावदेव ९९ लक्षाः कोटिमूलयस्य
रत्नस्य जद्गायां गुप्तस्य वपुस्तापादिना अल्पमूलयभवनात्, ततः श्रान्तः पुण्यपरः समधिकगृहयमैवयादिपरोऽभवत् । तथाकरणे
च गृहवस्तुनो महर्घतायां जातायां कतिभिर्दिनैः कोटिरपि जाता, ततः शनैः शनैः समधिका च, ततोऽनेकप्रासादप्रतिमादिसप्तशेषयां
स्वयं व्ययित्वा प्रवर्जय पश्चात्प्रसा केवली जातः, शिवं गतः । एवमन्यायातिक्षेपरिहारेण पुण्यगृहादिव्ययमनुशोलयतामेव
ग्रायोऽर्थवृद्धिः, विभवत्वं च गार्हस्थ्ये प्रधानं कारणमित्यादौ न्यायसम्पन्नविभव इत्युक्तम् ॥२॥ (प्रथमो गुणः)
तथा-शिष्याचारप्रशंसकः, शिळ्यन्ते स्म शिष्याः वृत्तस्थृत्युद्देशोपलब्धविशुद्धिशिक्षाः पुरुषाः तेषामाचारश्चातिं सदाचरण-
स्यं तस्य प्रशंसाकृत्, तदुपचुंहणोत्सहवर्धनवहुजनसमक्षतदुल्की तेनसाहार्द्यादिप्रदानातदिप्रकारैः शास्यविधायकः, एवं हि क्रियमाणे

पुण्यमार्गवृद्धिः; गुणज्ञजनमानना गुणवत्प्रवृत्तिदर्शनं उत्तमपथानुयानं सर्वेदा सर्वेषां गहोत्साहोत्सर्पणमित्यादि । अथ कोऽयं सदाचारः; सत्राह-लोकापचादभीरुत्वं, दीनाभ्युदरणादरः । कृतज्ञता सुदाक्षिण्यं, सदाचारः प्रकीर्तिः ॥१॥ सर्वेत्र निन्दासंत्यागो, वर्णचादः; मुसाध्युषु । आपघ्येन्यमत्यन्ते, तद्वत्सम्पदि नग्रता ॥२॥ प्रस्तावे मितभापित्वमविसंचादनं तथा । प्रतिपचक्रिया चेति, कुलधर्मातुपलनम् ॥३॥ असदव्ययपरित्यगः स्थाने चैव क्रिया सदा । प्रधानकार्ये निर्वचन्यः, प्रमादस्य विमर्जनम् ॥४॥ लोकाचारानुवृत्तिश्च, सर्वेत्रीचित्यपालनम् । प्रवृत्तिंगहिते नैव, प्राणे: कण्ठगतैरपि ॥५॥ इत्यादि । एवं वा-विषयान्वैःसर्वेयं पदमतुविधेयं च महतां, प्रिया न्यादया ब्रूत्विमलिनमसुभङ्गेऽप्यसुकरम् । असन्तो नात्मयर्थाः । सर्वां केनोहिंसं विषममित्यावदपि त यावद्यः सुहृदपि त यावद्यः कृशकनः, सर्वां केनोहिंसं विषममसिध्यावतमिदम् ॥१॥ इयं च शिष्टाचारप्रशंसा धर्मवीजाधानतया व्रेत्यथर्मपापिहेतुभवति चौरोदाहरणेन, तद्यथाकौशारहर्यं पुरि राजाऽस्ति, जितारितमि विश्रुतः । जितधर्मरसोऽश्वासः, सद्भूतगुणसन्निधिः ॥२॥ श्रेष्ठुनो धनयक्षाहौ, तत्राभूतामहर्दिकौ । धनस्य धर्मपालोऽभूत् नन्दनः कुलनन्दनः ॥३॥ यक्षस्य बहुपालश्च वसुद्युद्धिविधायकः । क्रमेण यौवनं प्राप्नो, तोद्वापि मनोहरम् ॥४॥ जन्मान्तरसंस्कारादावालत्वात्योरभूत् । क्षीरनीरवदत्यन्तं, मैत्री विस्मयकारिणी ॥५॥ रोचते च यदेकस्य, तदन्यस्यापि रोचते । ततो लोके गतौ ख्यातिमेकचित्ताविमाचिति ॥५॥ ततः कुलोचितं कर्म, कुर्वतोयन्ति वासराः । अन्यदा श्रीमहावीरसत्रागाद् विश्ववत्सलः ॥६॥ देवैः समवसरणं कृतं, कौशाम्बीशोऽपि वन्दनार्थं समागतः सप्तैरजनः । तावपि श्रेष्ठिनोऽप्तुर् कुरुतेलपरायणी वन्दनार्थं गतौ, पारवधा धर्मदेशना, श्रीजिनेन । ततो मध्ये तयोर्धर्मपालस्य तदु जिनोदितम् । श्रद्धानिमार्गसागति, भावयते च समानसे ॥७॥ स्फकाराक्षो भस्तकं धूत्वचु, कण्ठपूटार्पितम् । रोमाञ्चितः पिवत्युच्चिन्द्रिनवाचयं यथाऽमृतम् ॥

॥८॥ तदन्यस्य तदा भासि, वाङुकाकवलोपमम् । अन्योन्यस्य च तौ भावं, लक्ष्यामासतुस्तपाम् ॥९॥ व्याख्याप्तुः समुच्थाय,
जग्मर्हेवनं निजम् । ततो वसुर्जगादैवं, आतः त्वं भावितः किल ॥१०॥ जेनवाचा न चाऽहं भोस्तदत्र किमु कारणम् । एकचिततया
रुद्यतावाचां लोके इयच्छिरम् ॥११॥ हृदानीमन्त्र संजातं, विभिन्नं चित्तमाव्योः । तदत्र कारणं किं स्यादन्यो वक्ति स्म विसिमतः ॥
॥१२॥ सत्यमेव ममाल्यन्, विकल्पः संप्रवर्तते । केवलं केवली नूतं, निर्णयं तौ करिष्यति ॥१३॥ स एव ग्राश्नोऽत्रार्थं, तथाता-
स्वस्तदन्तिके । एवं तौ निश्चयं कुत्वा, प्रातयर्ती तदन्तिके ॥१४॥ प्रचल्हतुस्तमाराध्य विनयेन स्वसंशयम् । सोऽप्युवाच पुरैकेन
श्लावितो युवयोर्मुनिः ॥१५॥ तथाहि-आस्तां युवां क्योचिद् ग्रामे, द्रुहिकस्य तनुद्भवी । कालक्रमेण तारुण्यं, लावण्यपदमा-
गतो ॥१६॥ संजाततद्विकारी च, जाती भूतेरभावतः । तथा मनोरथाः किञ्चित्, न पूर्यन्ते कथञ्चन ॥१७॥ अनार्थकार्यमारबधीं,
कर्तुं चौर्यं ततोऽन्यदा । ग्रामान्तरे हृता गावी, गावा राजावित्तवरौ ॥१८॥ दण्डपासिकलोकेन, मनन्ती त्रासितौ ततः । प्रारब्धो
नंडुमेकोऽय, साधुः शैलगुहागतः ॥१९॥ इयानमौनक्रियालग्नो, युवाख्यां समहृष्यत । ततश्च धर्मपालस्य जीवेनेदं व्यचिन्तयत
॥२०॥ अदो सुलब्धं जन्मस्य, प्रशस्याचारसम्भानः । यदित्यं निर्भयः शान्तः, त्यक्तसंगोऽवतिष्ठते ॥२१॥ वयं पुनरधन्यानामथन्या
धनकांश्या । विद्यथाना विरुद्धानि पराभवपदं गताः ॥२२॥ धिक्करोपहतात्मानी, यास्यामः कर्त्ति मृताः । ही जाता दुःखभावेन,
लोकद्वयविराघकाः ॥२३॥ तदेवं निर्मलं साधोर्वृतं वारितकलयाणकं कुतः ॥२४॥ अन्यः पुन-
रुदासीनः समभृतं सुन्ति प्रति । गुणरागादवाप्यो नौधिधीर्जं वारितकलयाणकं न चापरः ॥२५॥ ततस्तुकपायत्वाद् भवन्तौ दानतत्परौ । नरजन्म-
चितं कर्म वद्वन्वन्वाचनिन्दतम् ॥२६॥ मृत्वा युवां समुत्पन्नावेतावत् वणिक्तुसुतौ । जातावनिन्दताचारौ वणिक्तुमपरायणौ ॥२७॥

एकंस्य तदेतस्य जातं वीजस्य तत्फलम् । सद्द्वौधरुपमन्यस्य निर्बोजत्वेन नाभवत् ॥२८॥ एवं पूर्वभवादि श्रुत्वा जातिस्मरणं प्राप्ते धर्मपालः संजातपत्ययश्च, भावतो जिनोहिष्टर्थमपरः सिद्धिं यास्यति । अपरस्य च वोधिवीजभूतशिष्टाचारमाइस्थ्यादपि संसार एव, हिति परिभाव्य सम्यक् शिष्टाचारगुणादिप्रशंसावता । माव्यं सुश्रावकेनेति । यतः—

अकुर्वन्नपि सत्पुण्यं शिष्टाचारप्रशंसया । दर्मसंसरमधुक्तात्मा प्राणी प्राप्नोति तत्फलम् ॥१॥ विभ्राणोऽपि गुणश्रेणीरन्येषु गुणमत्सरी । निमज्जत्येव संसारे मुखो दुःखाकुलाशयः ॥२॥ अतो विवेकज्ञजनेन शिष्टाचारप्रशंसाप्रवणेन भाव्यम् । विशुद्धयम्— उच्चलकीर्तिलाभामिलापिणाऽग्नेचित्वृत्तिसुक्त्या ॥१॥ (इति द्वितीयो गुणः)

तथा कुले—पितृपितामहादिपूर्वपुरुषवंशः, शीलं—मद्यमांसनिशाभोजनानन्तकायादिभोगपरिहारलुपः समाचारः, यद्वा—समानदेवगुरुक्रियाकलापासेवनादिरूपस्ताम्यां समास्तुदयाः कुलशीलसमा इत्यर्थः । गोवं नाम तथा विद्येकपुरुषप्रभवो वैशस्तत्र जाताः गोव्रजास्तेऽप्योऽन्ये ये तेः सार्थं कृतोद्याहो विहितविवाहः, अग्निदेवादिसाक्षिकं पाणिग्रहणं विवाहः । स च लोकेऽस्तथा । तत्रालङ्घत्य कन्यादा ब्राह्मणो विवाहः ॥१॥ विभवधिनियोगेन कन्यादानं प्राजापत्यः ॥२॥ गोमिशुनदानपूर्वकमार्पः ॥३॥ यत्र यज्ञार्थमृत्विजः कन्याप्रदानमेव दक्षिणा स देवः ॥४॥ एते चत्वारो धर्मयोः । मातुः पितृबन्धुनां वाऽप्रामाण्यात् परस्पराजुरागेण मिथः समवायाद् गान्धर्वः ॥५॥ पृणवन्धेन कन्याप्रदानमासुरः ॥६॥ प्रसव्य कन्याग्रहणाद् राक्षसः ॥७॥ उत्सप्तमतकन्याग्रहणात् पैशाचः ॥८॥ एते चत्वारोऽपि अधर्मयोः । यदि वधूवरयोः परस्परं रुचिरस्ति तदा अधर्म्या आपि धर्मयोः, शुद्धकलत्रादिलाभफलो विवाहः, अशुद्धभार्यादियोगे नरक एव; इह सततकलहादिकरणैरयशोऽुखप्राप्तेः, परत्र दुर्गतिकारणं च, दुष्टाभिसन्धिजनितकर्मवृत्त्यपत्तेः । यतः—कुण्डामवासः ।

कुनरेन्द्रसेवाकुभोजनं क्रोधमुखी च भारी । कर्त्यावहुतं च दरिद्रता च पह जीवलोके तंरका भगविति ॥१॥ शुद्धतादिपरिज्ञानं
वरवधुगुणरीशणादिभिः । तत्र-कुलं च शीलं च सनाथता च विद्या च वित्तं च वपुर्वयश्च । वरे गुणाः सप्त विलोकनीयास्ततः परं
भाग्यवती च कर्त्या ॥२॥ मूर्खनिधनदूरस्यशरमोक्षभिलापिणाम् । विगुणाधिकवर्षणां चापि देया न कन्यका ॥३॥ वन्धुलक्षणला-
वणपकुलजात्याद्यालकुलताप् । कर्त्यकां वृण्याद्वपवतीमव्यङ्गचिग्रहाम् ॥४॥ अष्टमादर्षेतो यावद्वर्षेमेकादशं भवेत् । तावत् कुमारिका लोके
न्यायपुद्वाहमर्हति ॥५॥ इत्यादिपरीक्षापूर्वकं समानाचारकुलशालिवधुवरयोगे धर्मशोभापश्च ऐहिकसुखादिप्राप्तेः । अन्यथा परस्परमस-
मानतायां कलहकलङ्घादिप्राप्तेः, सुभद्रावत्, तथाहि-वसन्तपुरे पुरे: जिनदत्तश्चुरुंपः, जिनदत्तश्चेष्टी श्राद्धः सम्यग्यंविज्ञातजीवाजीवादि-
पदार्थः । शङ्काकाङ्गाविचिकित्सामिध्याहक्षपश्चसासंस्तवरुपातिचाररहितः श्रीसप्ततजालहृतः । कालेन सुभद्रातनयाऽजनि, शुद्धश्रा-
विका रूपलावण्यरौभाग्यामुतसिन्धुः । वरणार्थमनेके वराः समायान्ति । परं श्रेष्ठी श्राद्धसुतं विना न दित्सति तां परेण्यः । यतः—
विवेकिना धर्मयशोऽभिवृद्धै समं कुलाचारमिहावलोक्य । वराय शुद्धाय सुता प्रदेया नेया तथाऽन्यापि शुखोदयाय ॥६॥ अथाऽ-
न्यदा तत्र नम्पाया नाणित्यार्थं शुद्धदासारुयो वणिग् वौद्धश्राद्धोऽग्नात् । स सुभद्रामिहाद्राक्षीतिः तद्दृपेण च मोहितः । कपट-
श्रावको जडो, नितयं धर्मं तथाऽश्रुणोत् ॥७॥ क्रमादिविज्ञाततत्वः सन् स भावश्रावकोऽभवत् । जिनदत्तोऽपि विज्ञाय तद्भावं दत्तवान्
युताम् ॥८॥ करग्रदमहो जडो कालाच्च कियतोऽपि सः । तामादाय यथौ चरपां साऽकरोद्धर्ममाहेतम् ॥९॥ श्वश्रूनानन्दा शुद्धानां
भक्ता निन्दति तामथ । चक्रे भिन्नं गृहं तेन तत्र साधावयश्च साधवः ॥१०॥ प्रायोग्याथसुपायान्ति खसादीनां च महसरः । आहुस्ताः
सामुरुक्तेयं भर्ता प्रवेति तत्त्वं हु ॥११॥ अन्यदा कोऽपि तत्रागाद् चलहस्युणान्वितः । जिनकल्पी विचरितं चारित्रमिव मूर्चिमव् ॥१२॥

वातोऽद्वृतं दृणं तस्य कथां ज्ञेत्रप्राविशद् दृशि । स तु निष्प्रतिकमर्हत्वात् तदंत्यपनिनाय न ॥७॥ चिन्तयन्मा इडोतस्य कुर्वती प्रतिलाभनम् ।
सुभद्रा चापि दक्षत्वाज्जिह्वया तदपानयत् ॥८॥ साधुभाले च संक्रान्तस्तद्भालतिलकस्तदा । ज्ञातस्तनया न स मुनौ निवृते श्वशका-
दिभिः ॥९॥ तद्भर्तुर्दर्शितः पश्य प्रियातिलकसंकमम् । स दृश्यौ परमाहृतयाः किसेतदपि सम्भवेत् ॥१०॥ बलिनो विषया यद्वा-
मन्दस्तेहोऽभवततः । सुभद्रया च विज्ञातो वृत्तान्तः कथमपश्यसौ ॥१॥ तामपञ्चाजनां हहुं कायोत्सर्गेण सा निशि । तस्थौ शा-
सनदेवै साध्यागातच्छीलसंविदा ॥२॥ सोचे कि ते ग्रियं कुर्वे ? सुभद्रेवोच तां प्रति । हृत्वाऽपवादं कुर्वाथाः शासनस्य प्रभाव-
नाम् ॥१३॥ देव्युचेऽहं प्रगे कुत्वा नगर्या द्वाराचन्धनम् । व्याकुलेष्वथ पौरेषु वक्ष्यामि व्योमनि स्थिता ॥१४॥ त्रिधापि शुद्धशीला-
स्त्री चालनीहितोदका । त्रिराङ्गोटयिता द्वाराण्युद्भवन्ते यथा क्षणात् ॥१५॥ पौरीभिर्भिर्क्षितेऽन्यामिश्वालन्यामिश्वेऽमसि ।
कुर्वांश्चास्त्रवसिदं याताऽपवादो भावि ते यशः ॥१६॥ ततस्तथैव सा कृत्वा विद्वारोद्भावनं प्राप्तः । निवृत्ताऽन्या सती काटपि तुर्यमु-
द्भाटयिति ॥१७॥ ततोऽभृत् तत्र जैनस्य शासनस्य प्रभावना । तच्छ्वाशुरं च राजा च प्रबुद्धमविलं पुरम् ॥१८॥ एवंविधा-
कियत्यो भवन्ति, तस्मात्परीक्षापूर्वकं विचाहविधौ यतिरव्यं, ततफलं च वधूरक्षणोपायमाचरतः सुजाताऽस्तिजातसुतसंतातिः । यदागममः—
चउचिहा पुता पन्नता तंजहा—अहजाए २ समाणजाए २ नीए ३ कुलंगारे ४ ॥ अतुपहता चित्तवृत्तिर्गुह्यसुविहितत्वमा-
भिजात्याचारविशुद्धत्वं देवातिथियान्धवसत्कारानवधत्वं चेति व धूगुणः । वधूरक्षणोपायाश्वेते । शुद्धयोत्पाटनगेहमाजेनपयः प्रविष्टय-
चुलीक्रियास्त्रालीक्षालनधान्यपेणमिदागोदोहतन्मन्थनैः । पाकैस्तत्परिवेष्णैः समुचितैः पात्रादिशौचक्रिया, श्वशूभूतनन्देवृत्विन-
यैः कटं वधूरक्षणैवति ॥१॥ इत्यादिगृहकर्मविनियोगः परिमितोऽर्थसंयोगोऽस्त्वातन्त्रं सदाचारमात्मतुल्यस्त्रीलोकावरोधनमिति । यदुकम्—

निपिद्धं हि कुलहीणां, गृहद्वारनिषेचणम् । चीक्षणं नाटकादीनां, गवाक्षावस्थितिः सदा ॥१॥ अङ्गप्रकटनं कीडा, कौतुकं जलपं
 परः । कार्मणं शीघ्रयानं च, कुलहीणां न युज्यते ॥२॥ लिङ्गिन्या वेदया दास्या ईरिण्या कारुकस्त्रिया । युज्यते नैव सम्पर्कः
 कदाचित् कुलयोपिताम् ॥३॥ यात्राजागरदूरनीरहणं मातुर्गृहेऽवस्थितिः, वत्सार्थं रजकोपसपेणमपि स्याद् दृतिकामेलकः । सथान-
 अंगसत्स्वीचित्वाहगमनं भर्तुप्रवासादयो व्यापाराः खलु शीलजीवितहराः प्रायः सतीनामपि ॥४॥ निव्याजा दयिते ननान्वयु नता
 शश्यु भक्ता सदा, स्त्रिया बन्धुपु वत्सला परिजने स्मेरा सप्तनीध्यापि । पत्न्युभिंत्रजते सन्तर्मचचना विना च तदद्वेषिषु स्त्रीणां संचननं
 नतश्यु । तदिदं चीजोपर्यं भर्तुपु ॥५॥ एवं गृहस्थः सुकलत्रयोगात्, जनेषु शोभां लभते सुखीं च । देवाऽतिथिप्रीणनपृथकमार्डिजनैः
 परत्रापि गतिं विशुद्धाम् ॥६॥ (तृतीयो गुणः)

पापभ्रीरुः इति ॥ पापानि वृषाद्यापायकारणानि तेष्यो भ्रीरुः । तत्र वृषाद्यायकारणानि चौर्यपरदारागमनवृत्तरमणादीनि,
 इहलोकेऽपि सकललोकप्रसिद्धविड्यवनास्थानानि, यदाह-यृतादाड्यविनाशनं नलचुपः प्रासोऽथवा पाण्डवा, मद्यात्कृष्णनुपश्च राघ-
 वपिता पापद्विती दृष्टिः । मांसाद्वैषणिकभूपतिश तरके चौर्यद्विनदा न के ? वैक्यातः कृतपुण्यको गतधनोऽन्यस्त्रीरतो रावणः ॥१॥
 अद्यापायकारणानि मध्यमांससेवनादीनि शास्त्रनिरूपितनरकादियात्माकलानि । यदागमः-चउहिं ठाणोहिं जीवा नेरह० तंजहा-
 महारंभयाए १ महापरिगदाहाए २ कुणिमाहरेण ३ पञ्चेदियवहेण ४ । इति । पञ्चेन्द्रियवयासकता मांसाशनकुतादरा: । जायन्ते नरके
 जीवा वहारमपरिग्रहाः ॥१॥ मांसोपलक्षणात् २२ अभक्ष्य ३२ अनंतकायादिपरिमोगक्रयविक्रयादीन्यपि निर्वहमाणेन पापभ्रीहणा
 त्याज्यपात्येव विमलवत् । तथाहि-भवितव्यं सदा पापभ्रीहणा गृहसेधिना । पापभ्रीरोर्भवन्वयेव विमलस्येव सिद्धयः ॥२॥ कुशस्थले

पुरे श्रेष्ठिपुरी विमलसहदेवी, विमल! पापभीरु; न सहदेवा; दाख्या सरामयत्वं १२ चतानि शुरोः पार्क्षे शुरीतानि । पाकदा उपच-
सायार्थं देशान्तरे चलितो, विमलो मार्गविधिकीर्मी पुष्टः, कथयति, न जानाभि, अपरे राशिनः श्रावस्त्यो प्रति प्रभुतलाभं शुल्ला-
चलिताः, विमलसहु मार्गं दक्षगमण्डुकिकाः प्रभूता: हृद्या न गच्छति, कनकपुरं प्रति प्रानलत् । यांगं एकस्मिन्नामे गुलीपदनगम्यु-
छणजीणितिलादिपापवस्त्रूनि समधीनि लभ्यन्ते, विमलः पापशीरुतया न शुक्लाति, लोका नवनीतं तापथित्वा घृतं ददाति, विमलसहु-
नादनो, सहदेवा: पुनस्तानि पापवस्त्रूनि शुक्लीतुं सत्यकराणं करोति, विमलसहु भगवित्त, पुनरेकञ्च ग्रामे जालिकलोको मत्स्यजालय-
सुञ्च मार्गयन्ति, सहदेवोऽप्यितुमुत्तरादते, विमलसहु नार्पयति, कनकपुरे प्राप्तो, भोजनवेलायां विमलपार्श्वे राशीऽप्यिं यानते, विमलसहु-
नो दत्ते, देसः कोऽपि परीक्षार्थं साशीभुग कुपितो राक्षसहृष्टं करोति, विमलो भावयति, विमलो न विभेति, ततो राक्षसः कथयति,
अरे यथार्थं ददासि तदा त्वं मुश्यामि, स चायित भो राक्षस ! अभिः रार्थोपुखं जासं श्रानकैर्न दीयते, यतः—महाजामंसामेतजामूल-
सत्यविगजंसमंताई । न कथावि हु दायनं सञ्चेहिं पापशीरुहि ॥१॥ तेनाऽन्तं प्राणान्तरेऽप्यिं न ददास्येन, अन्नान्तरे शाश्वतस्तत्सत्त-
हृष्टः स्वं रूपं प्रकाशयह—है विमल ! तत्र प्रश्नोत्तरा सर्वे हन्देण ठता विमलसमः पापशीहन्तरिता मया मण्डुकीप्रभृति तत्र क्षीभाग क्लें-
त्वं न चलिता; विहरसमणं दत्त्वा देनः स्वस्थानमगात्, विमलराहदेवो पुरम्बो गतो, अन्नान्तरे पुरान्तः पटहो वायगानोऽस्ति, यः
कथित् राजपुरं चिंघारदमुजीवयति तस्य राजयार्थं ददाति, एवमाकर्ण्य विमलेन निपिद्धोपि सहदेवस्त्रं पटहं शुरीत्वा राजन्जु-
मारस्य मणिगदिश्चा विमुक्तारितवान्, राजा राजयार्थं तस्य दत्ते, स कथयति, मग शुद्धशाता विमलः, तस्मै दीयता, राजा तथा
करोति, विमलसहस्राधिकरणशीरुतया न शुक्लाति याद्य, सहदेवस्यै पदं राजा, विमलः रार्थं न्यायमार्गेण

संचरन् जिनश्चं विश्वे, सहदेवस्त्वकराकरलोकपीडनादिपापानि निःशङ्कृतया कुरुते, विमलो निषेधति, स तु न विरमति, ततः
सहदेवो वैरिणा मारितो नरकं जगाम, विमलरत्यम् कृत्वा स्थगतः, एकावतारी शमीभूत्वा मुक्तिगमीति । विमलवदिति यः इया-
तपापशीर्णवेको सततसदयचितो धर्मकर्मकचितः । स लुतनरसुत्वानि प्राप्य जाग्रद्विवेकः कलयति शिवलक्ष्मीनायकत्वं सुरेन ॥१॥

(चतुर्थो गुणः) ।

तथा ग्रसिद्धस्तथाविधापराश्रिष्टाचारसंमततया रूढिमागतो देशाचारो महाजनोचितभोजनाऽल्लादनगृहकार्यादिचित्रक्रियात्मकः
यसकलमण्डलव्यवहारस्तं सम्भवगाचरन् गृही धर्माय कलपते इत्युत्तरेण योगः, यतः-लोकः खल्वाधारः सर्वेषां धर्मचारिणां यस्मात् ।
तस्माल्लोकविलङ्घं धर्मविलङ्घं च संत्याजयम् ॥२॥ सल्लोकाचारो हि परिशीलयमानः ग्रायेणहिकयशोमहत्वशोभादिवृद्ध्ये भवति,
लोकाभिगमयतया चिकिपित्यधर्मकर्मणां सुखेन सिद्धिरपि स्यात् । तदाचारलंबने हि तदेशवासिजनविरोधसंभवादकलयाणलाभः
स्यात्, यदुकतम्-व्यलीकमस्तु मा वाऽस्तु लोकोचितस्तु सुदुस्सहा । भज्यतां भाजनं मा वा टण्टिकारस्तु मारयेत् ॥३॥ यस्माचरन्
ग्रिष्टमतस्वदेशाचारं यथौचित्यनशेन लोके । सवर्णभगव्यो लभते यशांसि स्वकार्यसिद्धिं च गृहाश्रमस्थः ॥४॥ (पञ्चमो गुणः)
अवणोऽश्लाशा तं वदतीत्येवं शीलोऽवर्णवादी न कवापि, जघन्यमध्यमेत्तमभेदेषु जनन्तुपु परावर्णवादो हि बहुदोपः । यदाह-
परपरिभवपरिवादादात्मोत्कर्पाच वृद्धयते कर्म । नीचैर्गोत्रं प्रतिभवमनेकभद्रकोटिदुर्मोचम् ॥५॥ स्वश्लाशा परनिनदा च मलसरो महतां
गुणे । असंचलद्रलापित्वमात्मानं पातयन्त्ययः ॥६॥ सन्तोषसन्तोषपि परस्य दोषा नोकताः श्रुता चा गुणमावहन्ति । वैराणि वर्षम्:
परिदर्थयन्ति श्रोतुश्च तन्वन्ति परां कुञ्जिद्म् ॥७॥ तथा-दूषणं मतिरूपेति नोक्तमी माद्यमी स्पृशति भाषते न च । चीक्ष्य पार्श्वमथ

भाषतेऽध्यमो गरटीति सहस्राऽथमाधमः ॥४॥ परनितदा महापां परपापान्यहो यतः । अकृतान्त्यपि लिम्पनिति तत्कर्त्ता जंरती यथा
॥१॥ सुग्रामे सुन्दरः श्रेष्ठा दाता लोकप्रियो । यतः—
भियः प्रजानां दातैरु न पुनर्दिविषेश्वरः । आगच्छन् वाङ्छयते लौकैवरिदो न तु चारिधिः ॥२॥ एका हुं तत्प्राप्तिवेकिमकी
निन्दति—वैदेशिका अस्य सगायान्ति, असौ धर्माति तेऽस्य गृहे खदव्यं निधिपन्ति, व्याजेनाशाऽपर्यन्ति, ते तु विदेशे भ्रियन्ते,
अस्योत्सवः, ज्ञातोऽयं धर्मम् । एकदा निशि कापेटिकः क्षुधात् आगात्, तदा किंचिद् भोज्यं पेयं चास्य नाऽभृत्, स तु दानवती
आभीरिण्युहात्कमानीय तमपीच्यत् सोऽप्रियत, तचक्षुद्वाटमुखायामाभीरिणिरसायां श्वालयां शकुनिकाधोष्टमहाद्विषुवरगलितग-
रलमिलितमासीत्, प्रातस्तं मृतं हड्डा घुड्डा जहर्प, दृशं दातुश्वरितं, विषदोऽयं ग्रन्थिकालोभात्, अत्रान्तरे सा कापेटिकहत्या
भ्रमति, विचारयति च, कस्याऽहं लगामि, दाता विशुद्धात्मा सपोऽप्यजः परवशश शकुनिका हु सपर्शशतधर्म, आभीरी अज्ञा,
तत्को मया ग्राहः, एवं विमृशन्ती तामेव निन्दाकर्त्ती घुड्डां जग्राह, सद्यः क्षयामा कुबजा कुटुम्बी च जाता, हत्या ख्वशया लोकान्
प्रत्युचे—कुरुभिन्नयुग्मेन, किलिवं चालकस्य जननी व्यपोहुति । कण्ठतालुरसनाभिरुज्ज्ञाता, दुर्जनेन जननी व्यपाकृता ॥३॥
तदेवं सकलजनगोचरोऽप्यवर्णवादो न श्रेयान्, किं पुना राजामात्यदेवगुरुसंघादिषु गहुजनमानेषु, राजाध्यवर्णवादाद् विचा-
दिप्रिणाशादिरपि दोपः स्वातः; भवान्तरे च नीचैर्गोचकलङ्घदिपासेः, तथा चोकं—नो चेव भासियन्वं हियिथिणा दुर्मत्वकारणं
वयणं । अलिं अऽभवत्याणं पेसुनं ममवेहार्द ॥४॥ सन्तो विहु वरत्थो परस्पर दोसो न होइ विशुहाणं । किं पुण अविजामाणो
पयडो छन्नो य लोयस्स ॥५॥ विअरह अऽभवत्याणं इयरसविजो जणस्स दुर्बुद्धी । सो गरहिजाइ लोए लहर अ दुर्कवाहै

तिक्रवादं ॥३॥ जो पुण जडण समियाणं सुद्धभावाणं चंभयारीणं । अबभक्तवाणं देह मच्छरदोसेन उड्डमई ॥४॥ निवित्तिउण
तिन्वं पावं पावेह सो दुहमणंते । सीया इन पुव्वभवे मुणिअबभवाणदाणाओ ॥५॥ यथा-अङ्गेव भरते मिणालक्षणपुरे
श्रीभृति: पुरोधा, सरसरी भार्या, तयोः पुत्री वेगवती, एकदा तवैकः साधुः शुद्धत आगाम, उद्याने प्रतिमा स्थितः लोके
वन्दते भर्त्या, सापुपूजां वृद्धाइलीकमात्सर्यण वेगवती लोकानाह, एष पुणः पावण्डी किं पूजयते ब्राह्मणान्मुक्तवा ? एष मया
रमण्या सह रममाणो वृष्ट इति कूटमालं साधोर्दत्तवती, लोका मुण्डास्तदनु साधुपूजनादिःयो निवृत्ताः, मुनिनाऽपि लोक-
विरचया वाँतं तदलीककलङ्कादि, ततो मा जिनशासनेऽपआजना मान्निमित्ता भूयादिति मनसि कृत्वा यावैष प कलङ्को नोत्तरति
तवता मया न भोक्तव्यमिति प्रतिज्ञाय कायोत्सर्वेण स्थितः, ततः शासनदेव्या सांनिध्यात्-ततो वेगवइए देहे वियणा सगुह्यिया
तिवत्वा । पाउऽभृत्या अरहै द्वयां वयणं च सहस्रस्ति ॥१॥ ततस्तया सज्जातपश्चातापया साधीः पार्श्वे गत्वा सर्वलोकसमक्षं स्वनिन्दप-
रया मया मुष्ठेतदालं साधोर्दत्तं मात्सर्यण इति क्षमयित्वा पादयोर्लग्ना, ततः शासनदेव्या सज्जीकृता, धर्मं श्रुत्वा दीक्षां गृहीत्वा
चिरं पालयित्वा सौभर्मं देवी, ततो जनकसुता सीता जाता, कृटालदानादत्र कलङ्कः, साधुरघुचरितकलङ्को लोकैः पूजितः जिनशा-
सने महती प्रभावना जातेति, यथं परनिन्दां शृणोति सीडपि पापी यतः:-
निर्वायतामालि ! किमप्य वदुः पुनर्विवक्षुः स्फुरितोत्तराघरः । न केवलं यो महतां विभापते शृणोति तस्मादपि यः स पाप-
भाक् ॥२॥ इथं सदा चिन्द्यमन्नणवादं ल्यजत् परेपां श्रवणं च तस्य । जगज्जनक्षादयत्वया गृहस्थः सङ्कर्षयो भवतीह सङ्करक् ॥२॥
(पछो गणः)

तथा अनेकं गदु यक्षिंगमद्वारं तदेव प्रवेशद्वारं तेन विचक्षितं निकेतनं यस्स स तथा । बहुधु हि निर्गमप्रवेशद्वारेभ्यऽनुपलक्ष्य-
 माणनिर्गमप्रवेशानां दुष्टलोकानामापातजः खीविद्वाचणादि विष्वलवः स्थाते, अत्र च अनेकद्वारतायाः प्रतिषेधेन विधिराशिष्यते, ततः
 प्रतिनियतद्वारप्रसुरक्षितगृहो गृहस्थः स्यादिति लभ्यते, तथाविधमपि निकेतनं थाने एव निवेशयितुं युक्तं नाड्यथाने । थानं तु शालय-
 भस्मक्षत्रात्रादिदोपनिषद्वायादिरहितं वहलदूर्ध्वप्रचालकुशस्तवर्णगन्धप्रशस्तवर्णगन्धप्रस्त्रिकासुसाहुतोयोद्भमनिधानादिमत्त्व-यदुक्तम्-शीति-
 स्पशोषणकाले याऽत्युण्णस्यर्था हिमागमे । वर्षासु चोभयस्पशर्वा सा शुभा सचेदेहिनाम् ॥१॥ वहस्तमात्रं खनित्वादी, पूरिता तेन
 पांचुना । श्रेष्ठा समधिके पांचौ, हनि हीना समे समा ॥२॥ निपञ्चसप्दित्वस्त्रेत्वस्त्रीहायादिरोहणात् । उचसा मध्यमा हीना, विहेया
 विविधा मही ॥३॥ अथवा भूरदिग्गुहा चतुरसा शुभाकृतिः । च्यह बीजोदमा धन्या पूर्वेशानोत्तरदलचा ॥४॥ थानगुणदोपपरिज्ञानं
 च शकुनस्तमोपश्चतिप्रस्त्रिनिमित्तादिगलेन । थाननिषेधस्तवेदं-प्रथमान्त्यामवर्जं द्विषेधरसम्भवा । छाया बृक्षधनजादीनां सदा
 दुःखप्रदायिनी ॥५॥ वर्जयेदर्हतः पृष्ठं इट्टं चण्डीश्चस्यर्थोः । वासाङ्गं वासुदेवस्य दक्षिणं ब्रह्मणः ब्रह्मणः पुनः ॥६॥ थानमेव विशिनष्टि-
 अतिव्यक्तमातिपक्टं; अतिग्रसमतिप्रलङ्घं, तन्निषेधादननितिव्यक्टगृहस्तं । तत्रातिव्यक्तते हि असंनिहितगृहान्तरतया परिपार्थनो निराव-
 रणतया चौरादयोऽभिभवेयुः । अतिग्रसे च सर्वतो गृहान्तरैर्निरुद्धत्वात् खशोभां लभते, प्रदीपनकाद्युपदवेषु दुःखनिर्गमप्रवेशं गृहं
 भवति । पुनः कथमभूते ? सुप्रातिवेशिमके-शीभनाः शीलादिसम्पत्त्वा प्रातिवेशिमका यत्र । कुशीलादिप्रातिवेशिमकत्वे हि तदालाप-
 श्रवणत्वेष्टादशनजनितदयापरिणाममूकरिकगृहासब्दकृतहस्तिशालाश्वर्गज-
 चतुर्संगमकवद् वा, यथा हि संगमकस्य सुप्रातिवेशिमकलेन दानसामग्रीयोगे ग्रेत्य शालिभग्दादित्वप्राप्तिः । दुःप्रातिवेशिमकास्त्वेते

शास्त्रप्रतिपिदाः-

खरिया तिरिक्षजोणी तालायर सगण माहण सुसाणा । वग्गुरियवाहगुरिम य हरिएसु पुलिंद माच्छुधा ॥१॥ तथा—दुःखं देव-
कुलासने गृहे हानिशत्तुपये । धूरीमाल्यगृहायासे स्थातों सुतघनक्षयो ॥२॥ मूर्खाधार्मिकपापपिडपतितस्तेनरोगिणाम् । कोध-
नान्त्यजहसनां गुरुतल्पगचैरिणाम् ॥३॥ लामिनञ्चकलुच्छानामृषित्वीचालधातिनाम् । इच्छुचात्महिं धीमान् प्रातिवेशिकतां त्यजेत् ॥
कुप्रातिवेशिके अम्बारहयानम् यथा—अर्हिवतासने कुनेएपुरे देवभद्रविषदेविलाभुः सोमभद्रो ह्विज आसीत् तस्याऽपि विका-
भार्या, स्वभावनो दानप्रिया, तयोः पुत्रो सिद्धुद्धो, एकदा आद्वदिने मासक्षपणिसाधवे भक्तिहर्षिण्यां दानं दत्तवती । अथाऽप्मित्रका-
यास्तदवेद्य दानं कुत्येव सूती कलहपि नेन । काचितदीया प्रातिवेशिनी श्रावुत्तानपाणिः स्वगृहादुद्ध्यात् ॥४॥ गाढब्लरेण यथा तथा
प्रलपति स्म, अन्नान्तरे काऽपि गृहान्तरात् शश्रागाता, तस्या: प्रातिवेशिमव्यासताहुवचांसि श्रुत्वा वधुपरि कुद्धा सती सोमाय निवे-
दत्वती, सोमभद्रेन आः पापे किमेत्कुर्तं, अद्यापि कुलदेवता न पूजिता पिण्डा अपि न भरिताः, अद्यापि विपा न भोजिता इत्या-
द्याकोशवचोभिराकुर्य गृहान्निकासिता, सुतदयं लात्वा निर्गता गृहात्, कापि स्थानमलभमाना नगराद् वहियन्ती मार्गश्रान्तमु-
त्ताम्यां जलं मारिता, ततोऽप्ये शुरुकं सरः शीलप्रभावाजलभृतं जातं, शुरुकः सहकारः फलितश्च, यावता जलफलादिभिः सुखिता
जाताऽप्यन्नलायायां विश्रामयति तावता श्रश्वृहान्तर्गता, मुनिदानस्थासनानि सौचणीनि सिक्षणानि मौक्तिकानि शीलमाहात्मयमु-
निदानावर्जितशासनदेवताकृतानि माजनेष्वग्रशिरों च तथारुपां दृष्ट्वा हृषा पुत्रं प्राह—हे वत्स । वर्धं पतिवतां गुणवतीं च शीघ्रमेव
पृष्ठी गत्वा पश्चादानय । सोमभद्रोपि तन्माहात्मयं दृष्ट्वा पश्चात्पपरः पृष्ठी जगाम । अम्बारपि समुत्ता भत्तारमागच्छन्तते दृष्ट्वा

सुमङ्गलयोपदेशोऽपि लभ्यते न यथा तथा । इत्यर्थं लोकविवर्याता प्रभाकरकथोच्यते, तदथा-बीरपुरे दिवाकरो विप्रः पदक-
र्मकर्मठः तत्पुत्रःप्रभाकरः—स धारुं धमति हृते रसते कुरुते कर्लि स्वैरं अमति सर्वत्र निरङ्कुश इव द्वीपः ॥१॥ स चैव पित्रा शिक्षितः;
वत्स व्यपसनानि त्यज, यतः—वैरेण्वशानरव्याधिवादव्यसनलक्षणाः । महाइनर्थाय जायन्ते वकाराः पञ्च वर्धिताः ॥२॥ अवगाहस्त
गायाणि पित्र काव्यरसामृतम् । शिक्षयस्व कलां धर्मं कुरुद्दर निंजं कुलम् ॥३॥ इति शिक्षितोऽपि स प्रतिवक्ति, न शास्त्रेण क्षुधा
याति न न काव्यरसेन रुद् । एकमेगार्जनीयं तु द्रविणं निफलाः कलाः ॥४॥ एवं तस्योल्लङ्ठोक्तिभिर्द्वनो दिवाकरो मौनेन स्थितः,
तमसाच्यं मत्वा किमपि न शिक्षयति, यतः—“अरण्यरुदितं कृतं शवशरीरमुदनम्” । पुनर्मृत्युसमये पित्रा धर्मव्यये याचिते तेनोक्तं,
वहुनर्पत्यनुदिकीडनफलं भवतु तातस्य, यदि वा त्वदजितधनैर्य विटा भोजितास्तत्पुण्यं भवतु, पित्रोक्तं, इदं भवत एवास्तु, पुनः
सोहादाह स पिता । वत्स ! यद्यपि ते नास्तस्या मम वाक्ये तथाप्यमुँ शुहाण शोकमेकं तु समाधिमृतये मम, तथाहि—कृतहासामिसंस-
र्गमुनमस्तीपरिग्रहम् । कृच्छ्रन् सित्रमलोभं च नरो नैवावसीदति ॥६॥ एनं शोकं प्रभाकरः पितुराश्रहाजग्राह, ततः परासुरभृत्, प्रभा-
करोऽपि शोकपरीक्षाविधितस्या देशान्तरं ब्रजन् कोपि ग्रामे कृतां तुच्छककृति सिंहाहं ग्रामठक्कुरमभजत्, तस्यैका दासी सर्वा-
घमा गृहिणी कृता, तत्रलो लोभननिदिवणिक निर्दीक्षिण्यमुख्योऽर्थेकलुब्धो मित्रमभृत् । एकदास्तकारितो राजा, सिंहस्तेन समं ययो ।
प्रभाकरो वृपं विद्वित्यं ज्ञात्वेदमुचितान् ॥१॥ मूर्खा मूर्खैः समं सङ्गं गावो गोभिर्मृगा मृगैः । सुधीभिः सुधियो यान्ति समशीले
न मित्रता ॥२॥ इत्युत्तया तुष्टेन राजा वहुग्रामयुतं पुरं दीयमानं प्रभाकरेण सिंहाय दापितं, एवमनेकघोपकृतः, दास्या अपि स्वणा-
भरणादि दत्तं, लोभननिदिवणि महद्विकोऽकारि, अथ सिंहस्य मग्नौ जीवितादपि वहुभोऽस्ति, तस्यामिषभक्षणदोहदो दास्याः प्रभा-

करभायिया जातो गभाउभावेन, प्रभाकरेणापि पिरुश्लोकपरीक्षार्थं राजमयूरं कापि गुप्तीकृत्यान्यमयूरागिषेण दोहदोऽपुरि, अथ मोजनावसरे सिहेन मयूरो विलोकितः सर्वेन कापि न लभ्यते, पटहो दापितः, दीनाराऽप्युरां राजा दत्ते तस्मै यो मयूरं कथयतीव्यादि, दास्या पदहं श्रुत्या ममान्योऽपि भर्ता भविष्यतीति द्रव्यलुभ्यया राजे निवेदितं, राजन् प्रभाकरोऽप्युरां विनष्टोऽप्युरं भया चारितोऽपि खामिनो मयूरं मद्दोहदपूर्णायान्यमयूरमप्राप्य मारितवान्, इति दास्युकं श्रुत्वा कुद्रः पिंडित्वारः प्रभाकरधरणाय भट्टन् ऐपीति, प्रभाकरोऽपि ज्ञाततद्वृत्तचान्तो भयभीतो मित्रगृहे गतो मां रक्ष मां रक्ष इति वदन्, लोमनन्दिदर्भिं ग्राह, किं त्वया विनाशितं राजः, स उचाच, राजो वहीं भायर्थं हरतः, ततो मित्राधमोऽप्याद—

खामिद्रोहिणो भवतः क आनं? उचलन्तं पूलकं सगृहे को निक्षिपेत? इत्यादिचदतो मित्रस्य गृहे यावत्प्रविशति तावता लोभगनिदना तुम्यारवः कुतः, राजभट्टेरागत्य भूत्या न राजोऽप्ये नीतः, सिंहोऽपि अकुटिं कृत्वा प्राह—रे विप्राघम! मम मयूरमप्य, अथवाऽभीष्टेवतं स्मरेति हक्षितः, प्रभाकरः सभ्यं जग्नो, हे देव त्वमपि पिता खामी शरणं च क्षमस्वैकमपराधं, स्वसेवकस्येति विजासेनापि तेनाधमकृतिवेन भट्टेयो मारणायार्पितः सः, यावता ते किमपि विरुपं कुर्वन्ति तावता ग्रामाकरेण मयूरः समर्पितो यथास्थितं च सरुपं निवेदितं। तदनु—स उचे देवतप्रायं, पितुरेवं वन्यः स्मृतं। यदतिकमणे सद्यो ममाभुदीद्दर्शं फलम् ॥१॥ इत्युदित्वा सिंहमापुन्छ्याऽप्रतोऽचलत्, मार्गे गच्छंश्चिनितत्वान् यथा—वरं विद्वतु सह पञ्चगोभीवेच्छठात्मगिर्वा रिपुभिः सहोपितुम्। अधर्मयुक्तेश्चपलेष्ठपणिडत्तेन पापमित्रैः सह चर्तिरुपम् ॥२॥ इहैव हन्त्युर्भुजगा हि गोपिता भृत्यासयनिछदमपेक्ष्य चारयः। अस्त्वयैन जनेन सङ्कृतः परत्र चैवेद च हन्यते जनः ॥३॥ चृणां मृत्युरपि श्रेयान् परिडतेन सह धूषम्। न राज्यमपि मूर्खेण लोक-

द्रयविनाशिता ॥३॥ ततः क्रमेण सुन्दरपुरे गतः; तत्र हेमरथो राजा, तत्पुरो गुणसुन्दरः—त्यक्तकुव्यसनासङ्गः कृतज्ञः कोविदप्रियः ।
जनादुरागसुप्रयगः कुमारो गुणसुन्दरः ॥१॥ पुराद्वाहिः शखाभ्यासपरे वृष्टः प्रभाकरेण गत्वा सविनयं प्रणतः; कुमारेणापि प्रसन्नह-
रिव्योक्तादिक्या पूजया पूजितः । यतः—प्रसन्ना वृक्ष मनः शुद्धं ललिता वाग् नन्तं शिरः । सहजार्थीयं पूजा विनापि विभवं स-
ताम् ॥२॥ प्रभाकरोऽपि कुमारस्नेहालापादि वृष्ट्वा चिन्तितवान्—अस्याऽहो ! विशदा मूर्तिर्मितं च मधुरं वचः । नव्यमौचित्यचातुर्य-
कर्तरे सञ्चुतात्मनः ॥२॥ बालयेऽपि मधुराः केऽपि द्राक्षान्तकेऽपि चूतवत् । विपाकेन कदाऽपीन्द्रवारुणी फलवत्परे ॥३॥ ‘यत्रा-
र्थिः तत्र गुणः’ इति निश्चित्य तस्य कुमारस्य सेवामाश्रितः, पुरान्तराचासो दापितः कुमारेण, उत्तमप्रकृतिः स्थैर्यविनयादिगुणा-
भायां रुता वासणी, महेभ्यो वसन्तः सुहृद्दकृतः परोपकारैकवतः; पौरमुख्यः, क्रमेण पितरि विपन्ने गुणसुन्दरकुमारो राजाऽजनि, प्र-
भाकरो मन्त्री सर्वकार्यक्षमः, एकदा हेडाविचैरजित्यतुरगौ ढौकितौ सल्लक्षणो परं विपरीतशिक्षितौ, तत्सारुपमज्ञात्वा राजामात्यौ तत्तु-
रगारुदो पुराद्विहिनीहिलयां वाहयित्वा वैगजिज्ञासया कशायां चक्रतुस्तुरगयोः, ततस्तौ निर्गतौ वेगेन तथा यथा कोऽपि न मिलति,
गतो चनान्तः, गच्छता च मन्त्रिणा लघ्यलक्ष्यतयाऽमलक्ष्यधोगतेन आमलकत्रयं शृहीतं, वदगामुक्तो स्थितावश्वी, राजस्तुपा,
मन्त्रिन्दिकमामलकं दद्दन्तं, श्वान्तरेऽतिवृष्टिस्य राज्ञो द्वितीयं, पुनः दृतीयं च, एवमामलकत्रयेण कालक्षेपे पश्चात्सैन्यप्राप्तिः;
ततः स्वस्थीभूय नगरागमनम् । अय राज्ञः सुतः पञ्चवर्षीयो मन्त्रिमन्दिरम् । क्रीडार्थं नित्यमायाति बालहरिणसंयुतः ॥१॥
एकदा मन्त्रिणा परीक्षार्थं स गुप्तीकृतः, भोजनावसरे सर्वत्र गवेषितः पुत्रः, परं क्षापि न लभ्यते, राजा शुणितं इव तस्यै राज-
लोकोऽपि सर्वैः कुमारोऽभृत्, केनाप्युक्तं, यदुत्र कुमारो मनसि मन्त्रिणः शङ्का जड्वे मत्त्वयमि राज-

कुलं न याति, पत्नी व्रते देव ! किमय राजकुले न गमयते ! मन्त्री प्राह—गिये ! राजो मुखं दर्शयितुं न शकनोमि, अच मया राजकु-
 मारो हतः, मार्याऽह—किमिदं नाथ ! मन्त्री जगौ, शस्त्रयोर्कं यदुत गमीउभावतोऽयं दृपाङ्गजो दशोदहाय वैरिचत्, ततो मया-
 दय त्वत्समाधये हतोऽसौ, तदतु मनसि दशमाना मन्त्रिपत्नी शीघ्रं गत्वा वसन्तमित्राय ज्ञापितवती, मिश्रोऽपि भूयं कृतज्ञतया न
 किञ्चिदेतत्, अहमेव राजो भलामीति मन्त्रिपत्नीमाश्वास्य राजः पाञ्चं गतः, राजे विहस्ति, देव ! अत्रार्थं न मन्त्रिपत्नीऽपराधः, किन्तु
 ममेवायं हृत्याहृत्वा किञ्चिद्दक्ति तावता मन्त्रिभायायित्तिगता, तथापि मद्दोहदार्थमयं व्यतिकरो जातः, तदनु मन्त्रयप्यायायातः
 कर्मपमानः, विज्ञासं, राजन् ! ममेवापराधः सर्वैः, मम प्राणा श्राव्याः, मदीपदुःखदुःखितो वसन्तः खापराधं कथयन्वास्ति, भायर्फिपि,
 ततो वृपश्चिन्तयति—अयं मन्त्री सर्वप्रकारहितः, प्राणदश्चामलकप्रदानैः, मन्त्रिणं प्राह च लोकसमक्षं—मित्र ! त्वं यदि नादाश्वस्तदा
 धात्रीफलानि मे तदा काऽहं ? क राज्यं च ! क सुतः ! क परिच्छुदः ! || ? || मन्त्रयाह—सुप्रभो ! जहो, कृतज्ञत्वं तवेयता । कार्यं गच्छ
 पुनर्दण्डः पुत्ररत्नप्रहस्य मे ॥३॥ एकमामलकं तद्दृष्टिं प्रयमध्यतः, इत्युक्ते दृपेण मक्षां जगौ, देव ! सर्वेगुणाधार ! यद्येवं
 तर्ष्णस्त्वामलकत्रयी, चिरं कुमारमहितो राज्यं कुरु, इत्युक्ता तेन पुत्रः समानीयार्दिपतः, कुमारं दद्वा सर्वेषां हर्षः, किमेतदिति
 राजोक्ते मन्त्री पितुरादेशादारभ्य स्ववृत्तनन्ते निरिवलमान्यातवान्, नुपोऽपि ज्ञातस्वरूपो लज्जितो मन्त्रिणमधीरसने निक्रेत्रयाह—हे मित्र !
 यन्मयाऽमूल्यमपि आमलकत्रयं पुनरुत्तलयमकारि तन्मर्णीयमित्यादिग्रीतिवाचैरुज्जीवितः प्रभाकरमन्त्री लब्धसुस्वाम्यादिपरिक्षो राजा
 सह चिरं राज्यं पालयामास ।

प्रभाकरस्येव समीक्ष्य साक्षात्कलानि. सङ्गात्सदस्तज्जनानाम् ।

विवेकिना सौख्यशुणाश्चाप्त्वै कार्यः सदा सज्जनसङ्गरङ्गः ॥१॥ (अष्टमो गुणः)

तथा—मातापित्रोः पूजकः व्रिसन्दृयं प्रणामकरणेन यतः—
मातापित्रादिवृद्धानां नपस्कारं करोति यः । तीर्थयात्राकलं तस्य तत्कार्योऽसौ दिने दिने ॥२॥ तथा परलोकहिताऽनुशाननियो—
जनेन सकलन्यपारंपुरं तदाहृत्या प्रवृत्या वर्णगत्यादिप्रधानपृष्ठफलदिवस्तृपदोक्नेन तद्भूमोगे भोगेन चाऽन्नवस्त्रादीनामन्यत्र तदत्तुचित्ता-
तादिभिः, प्रभिः प्रकारैस्तयोः पूजा । माता च पिता च मातापितरौ, ‘आहूद्दे’ इत्यात्वम् । मातुशाख्याद्वित्वात् पूर्वनिपातः;—
यन्मतुः—उपाद्यायाहशाचार्यं आचार्यणां शर्तं पिता । सहसं तु पितुमाता गौरवेणातिरिच्यते ॥३॥ अटषष्ठिश्च तीर्थनि त्रयस्त्रिंश
तकोटिद्वत्तराः । अटाशीतिसहस्राणि मातुः पादं वसान्ति च ॥४॥ पवित्रा गुरवस्ताड्या माता नैव कदाचन । गर्भग्राणपोषाःयां तेन
माता गरीयसी ॥५॥ तीर्थनामष्टपटियां श्रोक्ता स्मृतिषु भारत ! तेषु भागीरथी श्रेष्ठा ततोऽपि जननी मता ॥६॥ आस्तन्यपाना-
जननी पश्चनामादारलाभाच नराथमानाम् । आगेहकर्माचर्यि मष्टयमानामाजीवितातीर्थमिवोत्तमानाम् ॥७॥ तथा चागमः—तिंहं
गृष्णादियां समणाउसी तंजहा—अममापिणी भग्निदायगस्त घरमायरियस्त संपात्रीयाणं केव गुरिसे अममापियरं सयपागसहस्रसपा-
गतिलेहि अब्दमेहि सुरभिणा गंयवद्दुण उव्वाहिता तिहि उद्गेहि मजाविता सञ्चालंकाराविमूसिअं करिता मणोन्नं थालीपाग-
सुदं अद्वारसं वंजणाउलं भोअणं भोआविता जावज्जीवं पिद्विडिंसयआए परिचाहिजा तेणावि तस्त अममापि अस्स दुपडियारं हववहं
अहं णं से तं जहा अममापियरं केवलिपत्तते धम्मे आघविता पक्षवद्दत्ता परुवद्दत्ता भवह, तेणामेव अममापि अस्स सुपडियारं
भवह । केव तहा रुवस्त समणस्त वा माहणस्त वा अंतिअं आगमवियां धम्मियरं सुवयणं सुवयणं कालमासे कालं किच्चा

अन्नयरेतु देवलोपसु देवताए उवचन्ने, तर णं से देवे तं धर्मायरिं दुभिक्षणाओ॒। वा देसाओ॒। वा सुभिक्षं देसं साहरिजा॒, कंतराओ॒। वा निंक्षतारं करिजा॒, दीहकलिएण वा रोगांतकेण अभिभृतं विसोइजा॒, तेणाचि तस्स धर्मायरिअस्स दुष्पिडियां हवहि॒, अहे णं से तं धर्मायरियं केवलिपन्नताओ॒ धर्माओ॒। भडं समाणं शुजो॒ केवलिपन्नते धर्ममे आधंवहता॒ जाव ठावहता॒ भवहि॒ तेणामेव तस्स धर्मायरियस्स दुष्पिडियां हवहि॒।

अत एव जगद्गुरुः श्रीचरिजिनः केवलदिवाकरः स्ववास्थणपित्रोः प्रतिवोधार्थं चाक्षणकुण्डग्रामे समवस्तुतः, देवानन्दाकृष्णभ-
दग्धयोरागमनं वन्दनार्थं, श्रीवर्धमानविनदर्शने देवानन्दायाः॑ स्वन्यागमः, गौतमादिपृच्छा॑, गृकादिसभायां॑ पूर्वमातेयमस्माकं॑,
कथं ? इति पृष्टे गभावितारशकादिष्टनैगमेपिसंहरणादिपूर्ववृत्तान्तकथनं, पित्रोः प्रतिवोधः प्रव्रज्यादान्तं, ११ अङ्गपठनं केवलज्ञानं
मोक्षोऽपि क्रमेण, यदुक्तम्-चरिजिणपृच्छपियरो देवाणंदा उसभदतो अ॑। इकारसंगविष्णु॑ होउणं सिवसुहं पत्ता ॥१॥ एवं गाङ्गेय-
पितामहादृष्यः पित्रोराज्ञासंपादनं तन्मनःसमाधिसुखावर्थं पाणिग्रहणनियमादि॑ कृतवन्तः॑। उपलक्षणात् कलाचार्येष्टुधर्मगुरुवादि॑
ग्रहणं, उर्कं च-माता पिता कलाचार्यं एतेषां ज्ञातयत्तथा॑। बुद्धा धर्मोपदेश्वारो गुरुर्वर्गः॑ सतां मतः॑ ॥१॥ कृतज्ञतामात्मनि संनिधातुं
मनस्तिवना॑ धर्ममहत्वहेतोः॑। पूजाविधौ॑ यत्नपरेण मातापित्रो॑। सदा भावयमिहोत्तमेन ॥२॥ (नवमो गुणः)

तथा त्यजन् परिहरन् उपल्लुतं सचक्रपरचक्रविरोधादुर्भक्षमारितिजनविरोधादेश्वरस्थीभृतं यत् स्थानं ग्रामनगरादि॑।
अत्यज्यमाने हि तस्मिन् धर्मार्थकामानां पूजार्जितानां विनाशेन नवानां चातुर्पांडिनोभयलोकंश्च एव स्थात् । उपद्रवावसरे द्वार-
कास्थलोकानामिव॑ वलभीगङ्गे॑ तत्रत्यलोकानामिव॑। अथवा उपल्लुतं धर्मार्थकामानां वाघाविधायि॑ पल्लीप्रत्यन्तग्रामदेवगुरुसामग्री॑

गहितपुरादि, तत्र निवायो न कार्यं शमार्थिना । यतः—तत्र सिथतौ चोरपारदारिककुन्तुगादियोगतो शमार्थहानिरेव । देवदर्शनगुर्वा-
गमसाधार्थिकसंगताद्यभावानवीनथमर्जिनमपि न स्यात् । यदुकम्—सदृशमदुर्गसुखामिन्यवमायजलेनघने । उजातिलोकरम्बे च देवो-
पायः मदा वगेत् ॥१॥ गुणिनः प्रश्नतं गौचं ग्रन्तिष्ठागुणगौरवम् । अपूर्वज्ञानलाभश्च यत्र तत्र वसेत् सुधीः ॥२॥ वालराज्यं भवेद्
यत्र द्वेराज्यं यत्र वा भवेत् । द्वीराज्यं पूर्वराज्यं वा यत्र स्थातत्र नो वसेत् ॥३॥ यदि वाऽलमि मूर्खत्वं वसेत् ग्रामं दिनत्रयम् ।
अपूर्वज्ञानमो नाहित पूर्वाधीतं विनश्यति ॥४॥ तथा “नय व्रसहृ साहुजगचिरहिंयंपि देसे वहुगुणे विं” इति । उपदुतं वैरितिरीध-
मारिष्यनकमुख्यंनिगमादि यत्र स्यात् । न यत्र चैत्यं च युमायुयोगो न तत्र विज्ञो विद्धीत वासम् ॥५॥(दशमो गुणः)

तथा गहितं देशजातिकुलकालायेष्या निनिदं कर्म तत्राऽपवृत्तः । देशगहितं यथा—सौनीरेषु कृषिकर्म लाटेपु मद्यसंधानम्—
आत्यपेक्षया यथा व्राक्षणस्य मुरायानं तिललचणलालायेष्या हादिविक्यथ कुलापेक्षया यथा—चौल्हक्यानां मद्यायानं, कालापेक्षया विप्राणां—
अग्निहोत्रं गवालम्भं संन्यातं पलंपत्रकम् । देवराज्य सुतोपत्तिं कलौ पञ्च विवर्जयेत् ॥६॥ अथवा ज्ञातप्रतिपद्यमणि १६ कमीदानी-
र्थवसायादिविधानम् । गहितकर्मकारिणो हि शेषमपि धर्मकर्मोपहासाय स्थापु । यतः—अनुचितकर्मारिमः प्रकृतिविरोधी चलीयसा
प्रथां । ग्रामदाजनविश्वासो मृत्युडारणि चत्वारि ॥७॥ अकर्तव्यं न कर्त्तव्यं प्राणैः कण्ठगतेरपि । कर्त्तव्यमेव कर्त्तव्यं प्राणैः कण्ठगते-
रपि ॥८॥ अत्र आरोग्यादिजनातम् । यथा—उजायिन्यां पुरि वालकलादेव रोगवहुलतया रोग इत्यावलयया प्रसिद्धो द्विजः । अणु-
वतादिश्वानकमसाचारशुद्धपरिपालकतया सुश्रावकः । तेन च संपद्यमानचिकित्सासामग्रीकेणाऽपि रोगाधिसहनमेवाश्रितम् । चिनितं
न । पुनरपि सहनीयो दुःखपाकस्त्वयाऽयं, न खलु भवति नाशः कर्मणां संचितानाम् । इति हि स गणयित्वा यद्यदा याति समयक्

गदादिति विवेकोऽन्यत्र भूयः । गुतस्त्वः ॥१॥ अवश्योन् हि शोकान्ये कुर्तं कर्म शुभाश्रुम् । नाऽपुरुक्तं हीयते कर्म कदाकोटीय-
तेरपि ॥२॥ एवं राहमानसा तसा शकपश्यसा यथाऽहो गदासचो रोगश्चाद् । यदेवश्चाद्यमाननिकित्सोऽपि तदनपेक्षया रोगम-
धिगदानस्तिप्रुति । ततश्चाशङ्कगदा ही देवौ वैष्णो भूताऽऽगत्य भणतः । भो रोग ! लां रोगमूर्तं कुर्वः । परं इजन्मां
साम्राज्ञानां परिगोगः कार्यः । एतत् श्रुत्या च रोगद्विजः सुरेन्द्रादप्यधिकगतिप्रश्नतयति । सामान्यकुलोऽप्यतावपि लोकलोकोचर-
गदितपरित्याग एव मुकुरास्य मरन्माहात्मयहेतुः । यतः-न कुर्वं गुराहनिस्य गमाणमिति मे मतिः । अन्तरेवापि जातानां वृत्तमेव
विशिष्यते ॥३॥ मिन्दन्तु नीतिनिषुणा यदि चा सुतुचन्तु लक्ष्मीः समाविश्वातु गच्छतु या यथेष्टम् । अश्वेत वा गरणमस्तु ग्रुगान्तरे चा
नयाग्रायात्पथः प्रविन्नलित्पदं न धीरः ॥४॥ भणति न रोगनिः । भो वैष्णो ! नावामपैरेष्योपाधिकित्सामिळ्ळापि । किं पूनरगीभिः
सर्वलोकशानिनिदैतर्सेव्यंधगदतां । एवं तेनोक्ते वैष्णाम्यां स्वजनेऽयः कथितम् । तेष्व वाऽये । एवं भिलितः स्वजनराजादिमवायाः ॥
लमशः शाश्वत्थादिगिर्हस्तं निकित्सायां प्रवर्णनित्यम् । यथा-शरीरं यमरांशुकं रक्षणीयं प्रयत्नतः । यदीशाच्छ्रूपते धर्मः पर्यतात् रालिलं
यथा ॥५॥ ‘शरीरगां खलु धर्मराघनं भिति । दिजस्थापि दृढधर्मतया देहादिपत्याशपरिहरेण निराणसुखवाग्निलाप एवाशीत् । यतः-
जं अजसुदं भविषो संभरणीयं तयं भवे कल्पं । गग्नंति निरुवराणां अपवरगसुदं तुदा तेण ॥२॥ ततस्तेन देहार्थीडाशात्मकथि ।
यथा-आपदश्च धनं रक्षेदागत् रक्षेद्वैरपि धर्मंरपि ॥३॥ तथा धर्मवतां देहोऽर्थतुल्यः । आस्या गुनदृदं
तुल्यः । एवं सति देहपीडोगेशुणोनामा रक्षणीय इति । एवं तस्य निजप्रतिक्षातार्थनिश्चलतायामवधिना शातायां देवदयोर्हीर्षः । अहो
सात्विकमूर्धन्यः सत्यप्रवृत्ताशेति । तदनु निजरूपपक्टनमकारि देवाभ्याम् । सत्यप्रवृत्तादिक्षयतिकरो लोके प्रकटितः । राखीरोगहरणं

रहनेस्तदृशुहभरणं कुनम् । ततश्च स आरोग्यद्विज इति लङ्घः । समस्तपुरुषार्थसाधकक्षाजनि । देवो खस्थानं प्राप्तो । एवं गर्हितकर्मलय-
जतोऽन्यजनवर्षस्थिरता स्वात्मभवतारणयशःप्रतिष्ठादयो गुणः । गर्हितपरित्यगेनाग्निहितमपि तथाविधं तावच्च कार्यं येन प्राप्ते
सुखी स्वात् । यदाह-मांसेष्टभिरह्वा च पूर्वेण वयसायुगा । तत्त्वरेण विधातव्यं यस्यान्ते सुखमेघते ॥१॥ दिवसेनैव तत्कार्यं येन
गांधी सुखाभवेत् । मांसेष्टभिस्तत्कार्यं वर्पसु साद्यतः सुखी ॥२॥ पूर्वे वयसि तत्कार्यं येन शुद्धः सुखी भवेत् । सर्ववियसा च
तत्कार्यं येन प्रेत्य सुखी भवेत् ॥३॥ यतः-दुरुपां प्राप्य मातुव्यं कार्यं तत् किञ्चिद्दुत्तमैः । मुहूर्तमेकमप्यस्य नैव याति यथा वृथा
॥४॥ अर्जनीयं कलाविद्भिस्तिकश्चिज्ञनाऽपुना । ध्रुवमासाद्यते येन शुद्धं जन्मान्तरं पुनः ॥५॥ प्रतिवर्षं साहैषण निजवित्तानुमा-
नतः । पूजनीया सप्तमाणो धर्मान्वायश्च धीमता ॥६॥ गोत्रशृद्धास्तथा शक्तया सन्मत्या बहुमानतः । विधेया तीर्थयात्रा च प्रतिवर्षं
विवेकिनाम् ॥७॥ ग्रतिसंकलसं ग्राहं प्रायश्चित्तं गुरोः पुः । शोइयमानो भवेदात्मा येनादर्शं इवोऽन्तः ॥८॥ (एकादशो शुणः)
तथा ऋग्यो भर्त्तेऽप्यभरणस्वभोगदेवताऽतिथिष्ठूजनादिप्रयोजने द्रव्यविनियोगः । आयः कृपिषाशुपालयवाणिजयराजसेवा-
दिवनितो द्रव्यलापः । तस्योनितमतुरुपं व्ययं कुर्वत् । यदाह-‘लाभोचियभोगे लाभोचियनिहि करेसिया’ ।
आयोनितश्च नवश्रुतुभागादितया केञ्चिद्दुर्यते । तत्र निर्देवयाणामेवं उद्ययचिभागः-पादमायानिधिं कुर्यात्पादं वित्ताय घट्टयेत्
प्रमाणप्रयोगयोः पादं पादं भर्त्तेऽप्यपेष्टे ॥९॥ सदृद्दन्याणां त्वयम् । आयादर्थं नियुज्जीत धर्मं यद्वाऽधिकं ततः । शेषेण शेषं कुर्वते
यत्नतस्तुन्त्रमेहिकम् ॥१०॥ यतः-ल्यागो गुणो वित्तवतां वित्तं त्वागतां गुणः । परस्परवियुक्तो तु वित्तत्यागो विडम्भता ॥११॥
आयानुचितो हि वयो रोग इव शरीरं कशीकृत्य विभवसारमस्तिलब्यवहारासमयं पुरुणं कुर्वति । उक्तं च-आयव्ययमनालोक्य यस्तु

वैश्वमणायते । अनिरेणैव कालेन-सोऽन वै श्रमणायते ॥४॥ तथा लक्ष्मीः पुण्यानुरागिणी इति निश्चित्य स्वल्पप्रयोगेऽपि गृहदयय-
संक्षेपेण पुण्यदययः कर्त्तव्य एव । शोकोऽपि पुण्यदययः क्रियमाणः कालेन कोटिप्रमाणोऽपि शान् । यथा श्रीतेजपालमन्त्रिणी गृह-
चत्यन्तिवर्धपुण्ययेन ३७एहस्टड्कमितेन चाउल्द्वयामे ग्राहादः कारितः ।

एवं वहस्थो विभवानुरूपं नयनं वित्तन्वन् लभते प्रतिष्ठाम् । यदांसि शुणं चुच्चमस्तपदश्च भासार्थ-
कामाभिमतोकस्त्रियम् ॥१॥ (द्वादशो शुणः)

तथा वेदो वस्त्रालङ्करणादिगोपः, विचारः, उपलक्षणात्माद् वयोऽवश्यादेशकालजातिपुरुषादिग्रहः । तदनुसारेण
तदनुरूपेण कुर्वन्विति संवध्यते । विभवायनुरूपारेण वेदं कुर्वन्वितो जनोपहसनीयता तुच्छत्वान्यायसंभावानादयो दोषः । अथवा
वैश्वमायोचितं कुर्वन्वेद वेदं विभानुरूपारेण कुर्वन्वेदयपरोऽप्तः । योहि सत्यप्रयामे कार्यपाद् वयम् न करोति, सत्यपि विचेत्न-
लत्वादिधर्माः भवति स लोकिकगहितो धर्मेभ्यनविकारीति । यदुक्तं—अथर्वदिविक्तेष्वयो वेष्टीनोऽधिकं धनी । अशक्तो वैरकृत्यकैर्म-
हस्तिरूपहस्यते ॥२॥ तथा—विभवानुरागि वेष्टीरो देवतावसरजिनगृहदयर्थस्थानगमनसमये सततपरिधीयगानवेष्टादधिक
एव विशिष्टतमवेष्टालङ्करविरचनाविदेषः कार्यः । यतः—प्रसवाविशिष्टानेष्वयो हि पुमान् मंगलसूतिर्भवति । मङ्गलाच श्रीसूतपतिः
यथोक्तं—श्रीमित्तलात्मभवति प्रागलक्ष्याच प्रवर्धते । दाक्षयानु कुरुते यूलं संयमात् प्रतिपुति ॥?॥ यथा श्रीकृष्णदेवस्थानिधीवत्साधी-
तिकन्दनदादित्यकुण्डलपापक्षयंकरहारश्रीतिलकाञ्जदायालङ्कृतिपरिषानमन्तरेण न देवपूजादिविद्यः । प्रसवादरपि खाद्योमाभासंचय-
यासनप्रभावनादिदेहतुवेगोपचारविधी यत्नो विधेयः । (वयोदयां शुणः)

तथा खियो तुद्देश्या अटी ते त्वमी-शृङ्खा श्रवणं चैव ग्रहणं धारणं तथा । ऊहाऽपोहोऽर्थविज्ञानं तत्त्वज्ञानं च धीरुणः ॥१॥ तत्र शृङ्खा श्रोतुभिन्ना ? श्रवणमाकरणं २ ग्रहणं शास्त्रोपादानं ३ धारणं अविस्मरणं ४ ऊहो विज्ञातमर्थमवलङ्घय-
न्नेषु तथाविवेषु व्याप्त्या वितर्कणं ५ अपोहो युक्त्युक्तिभ्यां विलङ्घादधर्थाद्विहितप्रत्यपायसंभावनया निवर्तनं ६ अथवा ऊह-
सामान्यज्ञानं अपोहो विशेषज्ञानं, अर्थविज्ञानं ऊहापोहयोगान्मोहसंदेहविषयसिन्धुदासेन इति ७ तत्त्वज्ञानं ऊहापोहविज्ञानविशुद्धमि-
द्विभित्यमेवेति नित्रियः ८ । एते च त्रुद्धिशुणा यथासम्बन्धेयाः । शुश्रूषादिभिर्हि प्रज्ञाप्रकर्षवान् सततं विचारपुरसरं प्रवर्त्तेमानः
पुमान् कदाचिदकल्याणमामोति । सकलाभ्येष्ववहारपरमार्थेष्यलिलोचनपरश्च जायते । यदुक्तम्-त्रुद्धिशुओ आलोयइ धम्महाणं

उपादिपरिमुद्रं । जोगनमप्यणो चिय अणुनन्धं चेव जतेण ॥१॥

त्रुद्धिपलथणाहु त्रुद्धिशुणोपेतः पुमानालोचयति धर्मस्थानमुपाधिभिर्विशेषेषुपौर्णिद्वयकालभावरूपैः परिशुद्धमपापदोपं, तथा यो-
ग्यत्वप्रुचितत्वमात्मनोऽपि च न केवलं धर्मस्थानस्येत्यपेर्येः । यथा कर्स्य धर्मस्थानस्य योग्योऽहम् । यतः-कः कालः कानि मित्रा-
णि को देवः कौ व्ययागमो । कथाहु का च मे शक्तिरिति चिन्तयं मुहुर्मुहुः ॥१॥ तथा त्रुद्धिपलस्तरोत्तरफलस्तरं यदत्तेन महताऽलोच-
यतीत्युत्तरेण योगः । तथा-त्रुज्ज्वाहु य जहावित्सयं सब्दं सम्मंति एत्युदाहरणं । वेदज्ञयणपरिच्छा वदुग्रुहुं छागघायमिः ॥२॥ त्रुद्धयते
न यथा विषयं वोध्युमिष्टं सन् धर्मादिवस्तु विषयसिद्धोपरिहारेण सम्यग्, असत्यग्वीये तद्विपर्यये च ज्ञातं वेदाध्ययनपरी-
क्षावहुकद्विकं नारदपर्वतकस्त्रं । यथा-शुक्तिमतीपुर्या द्वीरकदन्धकोपाद्यायपाद्येष्व वसुपर्वतकनारदा वेदान् पठन्ति । एकदा मुनि-
द्रयं निहरणाम् तत्रागते । तान्पठतो वीक्ष्येकेन ज्ञानिना मुनिनोक्तमपरमुन्निं प्रति । एतेषां ऋयाणां मध्ये वस्तु राजा भावि । विप्रयो-

द्वयोस्तु मध्ये एको नरकगामी, अपरश्च खर्गगमीति श्रुतं वैतत् क्वचिदन्तरितेनोपाध्यायेन । ततः सचिन्तेनोपाध्यायेन परीक्षा
 प्रारब्धा यथा-छापाचर्म लाक्षारसपूरितं छागाकारं कृत्वा कृष्णाएमीरात्रौ पर्वतकमाकार्यं समर्पितं कथितं च । यदुत एष छानो
 हन्तव्यस्थया तत्र प्रदेशे यत्र कोऽपि न पक्ष्यति । एव वेदश्रवणयोग्यता जायते । ततस्तपुत्पाद्य गतो गुप्तदेशे, हतश्चायं तेन निर्वि-
 चारेण, क्षुक्षो लाक्षारसेन रुधिरमेतदिति मत्वा सरसि स्नात्वा गतो गुरुपाश्चे निवेदितश्चेष्व व्यतिकरः ॥ ततः-भणिओ जणगेण
 कहं हओ ईमो ? जेण जंभगा देवा । सञ्चक्तथं संचरंता पेचक्षमाणओ ॥१॥ तं नेव अप्पणा पेचक्षमाणओ कहं भणसि ?
 तह निहओ । एस अपेन्द्रिच्छांतो अहो ! महामृद्यु । हुज्ञश ॥२॥ ततः कृष्णचतुर्दश्यां पूर्वोक्तविधिना नारदो भणितः । सोऽपि-
 बहुमक्षियगुरुवयणो ताहे सो जाह जेसु ठाणेसु । काणणसुरभवणाइसु पिङ्कडंति वणस्पहुरावि ॥३॥ इय निंतंतेण न किंचिच अतिथ
 राणं न जल्थ दीसेजा । कोई केणह ता नृणामेस वज्ज्ञो न गुरुआणा ॥४॥ आगंतूं गुरुणो निवेहया परिणाई निया सव्वा । तस्मा
 सुओचियपणतणेण संतोसमणुपतो ॥५॥ उकं च तेन हुऐन वर्त्स तव मतिर्वरा । यतः-उदीरितोऽर्थः पशुनाऽपि गृह्यते, हयाश
 नागाश्च चहन्ति नोदिताः । अतुक्तमप्युहति पण्डितो जनः, परेऽप्तिज्ञानफला हि बुद्ध्यः ॥६॥ ततश्च भणितो नारदो न कसाऽपि
 ज्ञाप्यमेतत् । तदनु निपिद्धो वेदश्रवणे पर्वतकः । नारदश्चोचितप्रश्न इति कृत्वा समनुज्ञातः ।
 इतर्थं पुमर्थेषु विशुद्धवृद्धिगुणैः समेतः सुविचारसारम् ।
 प्रवत्तमानो लभते निजार्थसिद्धिं जनो भर्मरमोचितत्वम् ॥७॥ (नमुर्दृशो गुणः)
 तथा चृण्वानसाच्छीलयेन धर्ममध्युदयनिःश्रेयसाहेतुं शृण्वन् अन्वहं-प्रतिदिनं, धर्मश्रवणपरो हि मनःखेदापनोदादिकमाप्नोति

यदाह-कूल्तमिदोऽस्मि लेदं, तसं निर्वाति शुद्धते शुद्धं। स्थिरतामेति व्याकुलमप्युक्तुभापितं चेतः ॥१॥ प्रत्यहं धर्मश्रवणं चोत्त-
रोत्तराणप्रतिपत्तिसाधनात् प्रथानमिति श्रवणमावाद् बुद्धिगुणादस्य मेदः। सततधर्मश्रवणाऽभावे प्राप्तोऽपि धर्मो याति मणिकारथेष्टुन
इत् यथा-राजगृहे श्रीवीरः सम्बन्धतः । तत्र सौधर्मकल्पवासी दर्दुराङ्कदेवश्वतः सहस्रसामानिकदेवपरिवृत्तः क्षयर्थमदेववत् श्रीवीरामे ३२
चन्द्रनाटकं रुत्वा स्वस्थानं गतः । ततो गोतमः श्रीवीरं पृच्छति, भगवन् दर्दुराङ्कदेवेन एतावती क्रहस्त्रिः केन पृष्ठेन प्राप्ता ॥ । भग-
वानाह, अत्रैव पुरे मणिकारथेष्टु महेभ्यः । स एकदा मन्त्रयुक्ताद्भूमै प्रपञ्चवान् । बहुकालं यावतप्रिपालितो धर्मः । तादृक्षधर्मोपदेश-
कसाप्युपाश्वं धर्मश्रवणात् प्रवर्धमानमित्याद्युद्धिरेकदा श्रीभूमकालेऽहम् सप्तप्रथमकार्पणत् । दृतीयदिने गात्रौ तृष्णादितः समुत्पन्नातेऽयानो
न्यचिन्तयत् । घन्यात्त एव ये वापीकूपादि कारण्यन्ते, अहमपि प्रातर्वापीं कारण्यिष्ये इत्यादि द्यात्वा प्रातः कृतपारणः श्रेणिकादे-
शाद् वैभारगीरितमिषे पृष्ठकरणी कारयामास । चतुर्दिश्शु चनानि सत्रागारमठदेवकुलादिशुतानि कारितानि । ततस्त्वकर्थमस्य तस्य १६
महारोगा उत्पन्नाः । आत्म्या वापी इयानेन मृतः, तस्यामेव वाप्यां दर्दुरो जातः । वापीदर्शनाजातिस्मृतिः । ज्ञातं धर्मविराधनाकलं,
ज्ञातं वैराग्यं, पषुषतो मया कार्यं, पारणके वापीतटे प्रापुकं जनस्तानेदक्षुत्तिकादि पारणीयमित्यमिश्रवान् । अद्य श्रीवीरः समवस्तुतो
वन्दनाय यास्याम इति लोकोक्ति श्रुत्वा दर्दुरोऽपि मद्वन्दनाय चलितः । पथं श्रेणिकन्तुपाश्वुरक्षुणो मृत्वाऽसौ देवो जातः । इत-
श्वपुत्वा विदेहे मोक्षगमी । एवं धर्मश्रवणायोगोङ्कवं विपाकं ज्ञात्वा सदा धर्मश्रवणपरेण भाव्यम् । (पञ्चदद्वयो गुणः)
तथा अजीर्णं अजरणे पूर्वभोजनस्य, अथवा अजीर्णं परिपाकमनागते पूर्वभोजने नवं भोजनं त्यजतीत्येवंशीलः । अजीर्ण-
भोजने हि सर्वरोगमूलस्थाजीर्णस्य बृद्धिरेव कृता भवति यदाह-अजीर्णप्रभवा रोगः तच्चाजीर्णं चतुर्विधम् । आमं विदधं विष्टधं

रसायें तथापरं ॥१॥ अजीं लिङ्गतो ज्ञातव्यम् । यदाह-सलयातयोर्विगन्धो विद्मेदो गात्रगौरवमरुच्यम् । अविशुद्धशोदारः पट-
जीर्णव्यक्तलिङ्गानि ॥?॥ (पोड़ाओ गुणः)

तथा काले त्रुगुक्षासमये भोक्ताऽन्नात्युपजीवकः । भोक्तेति “साधो तन्” तेन लौल्यपरिहारेण यथाऽग्निवलं मितं हितं भुज्जीता ।
अतिरिक्तभोजनं हि वर्मनविरेचनमरणादिना न साधु । यो हि मितं शुक्ते स बहु भुज्जेत् । यतः-हियाहारा मिं०॥१॥ अशुभितेन हि
भुक्तमस्तुतमपि विषं भवति । तथा शुक्तकालातिक्रमादन्द्रेषो देवसादश्च भवति । विड्यातेऽयो किं नामेन्द्रनं कुर्यात्-पानाहाशादयो
यस्य विरुद्धः प्रकृतेषि । सुखित्यायात्रकल्पन्ते तत्सत्त्वयमिति गीयते ॥२॥ एवं लक्षणात्सात्मयादाजन्म सात्मयेन भुक्तं विषमपि
पश्यं भवति । परमसात्मयमपि पश्यं सेवेत । न पुनः सात्मयप्राप्तस्यपश्यम् । “सर्वं गलवतः पश्यम्” इति मत्वा न कालकृद्दं
खादेत् । सुशिखितोऽपि विषपतञ्जो विषयत एव विषात्कदाचित् । एवं चाजीर्णे भोजनात्यागेऽसात्मयमोजने च प्रायः सदा रोगो-
तपत्यादिना व्याकुलस्य सततार्थ्यानादिपरस्य कर्तुं धर्मयोगेत्यता स्वादतो यशोक्तशुणवता भावयं विवेकिना ॥ (स्मसदक्षो गुणः)
तथा विवर्गो धर्मार्थकामाः । तत्र यतोऽस्युदयनिःश्रेयसमिद्दिः स धर्मः । यतः सर्वार्थप्रयोजनमिद्दिः सोऽर्थः । यत आभिमा-
निकरसात्मुविद्वा सर्वेन्द्रियग्रहीतिः स कामः । ततोऽन्योन्यस्य परस्परं योऽप्रतिघातस्तेन विवर्गमपि नवेकेकं साध्यन्
यदाह-यस्य विवर्गशून्यानि दिनान्यायानित यान्ति च । स लोहकारभूत्वं श्वसनापि न जीवति ॥३॥ तत्र धर्मार्थयोरुपधातेन तादा-
विवक्षिप्यसुलङ्घन्यो चनगज इव की नाम न भवत्यास्पदसापदाम् । न च तस्य धर्मः शरीरं चायस्य कामेऽत्यन्तासन्किः । वासा-
दनादिवद् । धर्मकामातिक्रमाद् धनमुषपार्जितमपि परेऽनुभवन्ति, स्यां तु परं पापभाजनं मिंह इव सिन्धुरवधात् । मरम्पणादिवद् वा ।

अर्थात् आपातिकमेण न धर्मसेवा यतीनामेव थमों न गृहस्थानां न च धर्मवाधयाऽर्थकामो सेवेत, वीजभोजिनः कुटुम्बिन इव। नास्त्य-
याऽर्थिकस्यायत्यां किमपि श्रुम्, स खलु सुखी स एव योऽमुनसुखवाचिरोधेन इहलोकसुखमनुभवति। एवमधृवाया धर्मकामो सेव-
मानस्य क्रणाऽपिकल्प्यम्। कामवाधया धर्मार्थो सेवमानस्य गाहृस्याभावः स्यात्। एवं च तादातिकमूलहकदर्शेषु धर्मार्थकामाना-
मन्योऽन्यं वाचा मुकुमेव। तथाहि—यः किमायसञ्चिन्त्योऽपन्नमधृमपन्नेति स तादातिकः। यः पितृपतामहमर्थमन्यायेन भक्षयति
स मूलदर्शः। यो भृत्यात्मपूर्विडाभ्यामये संचिन्तोति न हु कचिदपि व्ययते स कदर्दयः। तत्र तादातिकमूलहकेर्थंशेन धर्मका-
मयोर्विनायाकालिति कल्पणाम्। कल्पयस्य तर्थसंग्रहो राजदायादतस्करादीनां निधिर्नतु धर्मकामयोहेतुरिति। अतेन विवर्णवाधा गृह-
यस्य कर्तुमउत्तिविति प्रतिपादितम्। यदा तु देववशादाया सम्भवति, तदोत्तरवाधया पूर्वस्य वाचा रक्षणीया। तथाहि—कामवाधया
धर्मार्थयोर्वाधा रक्षणीया, तयोः सतोः कामस्य सुकरोत्पादकल्पात्। कामार्थयोर्द्वयोरपि वाधयां धर्मो रक्षणीयः। धर्ममूलवादर्थ-
कामयोः। यदुक्लम्—धर्मशेत्रापि सीदेत कृपालेनापि जीवतः। आहयोऽस्मीत्यवगत्तव्यं धर्मवित्ता हि साधवः॥?॥ तथा विवर्णसंसा-
यतगत्तरेण पत्रोत्तिवायुर्विफलं नरस्य। तत्रापि धर्मं प्रवरं वदन्ति त तं विना यदु भवतोऽर्थकामो॥?॥ धनदो धनार्थिनां धर्मः
कामदः सर्वकामिनाम्। धर्मं एवापवर्गस्य पारंपर्यण साधकः॥?॥ (अभद्रादद्वारो गुणः)
तया न विध्यते सततातिविशद्दकारात्मुषानतया तिष्यादिदिनविभागो यस्य सोऽतिथिः। यथोक्तम्—तिथिपर्वोत्सवः। सर्वे
त्यक्ता येन महात्मना। अनिञ्चितं विजानीयाहेतुप्रसंगतं विदुः॥?॥ साधुः शिष्याचारतः सकललोकाधिग्रीतः। दीनो दीड़ च-
तांगे इतिवननतात् शीणसकलधर्मार्थकामाराधनशक्तिः। तेषु प्रतिपत्तिक्लृत्, प्रतिपत्तिरूपचारोऽनपानादिरूपः। यदुक्लम्—वसदीसयणा-

सणभृतपाणमेसज्जवत्थपायाई । जइवि न पज्जतधणो थोचा विहु थोवयं देह ॥१॥ कर्तं ? यथावत् औचित्यानतिक्रमेण । यथा च-
औचित्यमेकमेकत्र गुणानां कोटिरेकतः । विषयते गुणश्चाम औचित्यपरिवर्जितः ॥२॥ आदेयत्वमसंस्तुतेऽपि जने वित्तारयत्यज्जसा-
दुर्दृच्छानपि सान्त्वयल्पनिभृत्यायानपायोधातात् । तं संवर्गयति निर्वर्गमिह चामुक्ताणि यसान्त्वुभं किंवा तत्र तनोति यत्सुकृतिना-
मौचित्यचिन्तामणिः ॥३॥ यथावदितिवचनात् अतिथयो मुख्यवृत्त्या चारित्रिणः । तेषु स्वस्यानुग्रहाय पुण्यतुवन्नियुण्यासुये आ-
ंसावार्दितेन कर्मक्षयाय विवेकिना श्राद्धेन संविभागः सदैव विधेयः । यतः श्राद्धसामाचार्यम्-निवर्गिज्ञ तत्थ सहुणं जत्थ हुञ्ज
संपाओ । जत्थ य चेह भवणं वियहुसाहस्रिमया चेव ॥४॥ सुपभाए पढमं सावयस्स पाणंपि न कप्पह पाउं । नो जाव चेहआई साहु-
विय वेदिया विहिणा ॥५॥ मज्जहणे पुणरवि चंदिडण नियमेण कप्पए भोत्तुं । पुण चंदिडण ताईं पओसरमयंमि सो सुयह ॥६॥
पते भोअणकाले दणफलं उत्तमं मुणेऊणं । गंतुं उचस्तर्यंभी मुणिनाहं चंदिडण विहिणा ॥७॥ भवित्वमरनिभयंगो, महया संवेगपु-
लहयसरीरो । सयमेव य पडिलाभे सुद्धेणं असणपाणेण ॥८॥ अन्यत्राऽपि—पते घरंमि पते सच्चनिषुद्धं विषुद्धसद्धाए । जेण न
दिनं दाणं कह होही तस्स कहाणं ॥९॥ आसंसाइविरहिओ सद्धरोमंचकुचुइउतो । कम्मकरवयहेउं चिय दिज्ञा दाणं सुपत्तेसु ॥१०॥
इय मुकरवहेउ दाणं दायचं सुत्तवन्नियविहिए । अणुकंपादाणं पुण जिपोहि सच्चत्थ न निसिद्धं ॥११॥ चवसायफलं विहयो विहवसर फलं
सुपत्तविणिओगो । तयभावे ववसाओ विहयो चिय दुग्गाइनिमित्त ॥१२॥ चउद्देषण अणिचेण य धणेण जह होह पत्तनिहिएण । निचं
तरंगरङ्गो धर्मो ता किं न पञ्जातं ॥१०॥ देवगुरुसंविभं दिनं दुहिआण चंघवजणाणं । जं ब्रजाहं तं भुतं सेसं उत्तरस्स विज्ञवणं ॥११॥
अहंदृष्टयः प्रथमं निवेद्य सकलं सत्साधुवर्गाश्च च्रासाय प्रविभागतः । देशायातसधर्मचारिभिरलं साधं

न काले स्थां भुद्गीनेति दुभोजनं शृहवतां पुण्यं जिन्नभाषितम् ॥१२॥ एवमतिथिदानम् ॥ साधवः सकलशिष्टलोकसङ्करा विदेषोपतो रा-
जादिमान्यान्वेत्पि यग्नीन्विलेन दानादिप्रतिपत्तिकृत् । यदुक्तम्-एण्सि तिथियाणं भिक्खवद्दुमुवाहुयाणं नियगेहे । कायव्वसुचिय-
किंच विसंस्मात् भती न मण्सि भती न पक्षवत्वाओ अ तमग्यगुणेमु । उचियं गिहाग्यसुंति तहवि धम्मो गिहीण
इमो ॥१॥ गोहाग्यवाणप्रुचियं वसणाचडियाण तह समुद्रणं । दुहियाण दया एसो सञ्चोसि सम्मओ धम्मो ॥३॥ पिइमाईणं समुचियं
पुंजगाणे जहुरजुनीण । पुरिसा पारंतवयणा जिणधम्महिगारिणो हुंति ॥४॥ सुंचंति न मजायं जलनिहिणो नाचलायि हु चलंति ।
न कथावि उत्तमनरा उचियाचरणं विलंघ्यति ॥५॥ तेण चिय जगगुह्लो तित्थयरावि हु गिहत्थभावंभिं । अम्मापिङ्कण उचियं अच्छु-
द्गाणाद् कुर्वन्ति ॥६॥ दीनादौ कृपया दानादि । यतः:-इयं मोक्षफले दाने पात्रापात्रविचारणा । दया दानं तु तत्वज्ञैः कुत्राऽपि न नि-
पिद्यन्ते ॥७॥ एवमतिथगादिप्रतिपत्तिकृत् । तत्राऽपि सन्निवेशे सुधनश्रुती भद्रकपरिणामो
दानयुक्तिश्च । भनश्रीजर्जयापि दानाभरणं दृष्ट्वा श्रवणम्-वसुधाभरणं पुरुषाः पुरुषाभरणं प्रधानतरलङ्घीः ।
दानयुक्तिश्च । एकदा जैनमुनिपाशेषं देशनाश्रवणम्-वसुधाभरणं पुरुषाः पुरुषाभरणं प्रधानतरलङ्घीः ।
दानयुक्तिश्च । एकदा जैनमुनिपाशेषं देशविगतिप्रतिपत्तिः । विजिनाचार्णि, एकान्तरोपवासात्प्रतिथिदानतन्त-
रपारणकर्त्तव्यभिग्रहान् गृहीत्वा शृहगतेन भायर्या अपि धर्मप्रतिपत्तिज्ञापिता । एवं तयोः पुण्यं कुर्वतोः क्रमेण कियता कालेना-
न्तरायोदयालयं विलं गतम् । निर्धनो जाता, भायर्या प्रेरयति । मात्पितृगृहे द्रव्यं मार्गायित्वा वयवसायं कुरुत । श्रेष्ठी नेच्छति गन्तु-
लोकोपहालजादिकारणः । प्रत्यहं ग्रेरितो भायर्या श्वसुरगृहं प्रति प्रस्थितः । मार्गे सक्तवः शम्बवलम् । एक उपवासो मार्गे जातः ।
द्वितीयदिने महारद्यं प्रतीक्ष्य तृतीययामे मार्गोपवासिसाध्ये दत्तवा सक्तुमिः पारणं कृतवान् तृतीयदिने उपवासः । चतुर्थदिने प्राप्तः ।

शुशुरग्ने तैः सत्कृतः । परं किमपि विन्दन्ति नार्थिं, निर्धनत्वेनानादरणीयत्वात्प्रत्यर्पणाशाभावाच्च न कोऽपि आदरं कुरुते । यतः—धन-
मज्जय काङ्क्षस्थ धनमूलमिदं जगत् । अन्तरं नैव पक्ष्यामि निर्धनस्य मृतस्य च ॥१॥ ततो निराशः पश्चाद्विलितः । स्वग्रामासन्ने नद्यां
समागतश्चिन्तयति । भार्या महामनोरथः प्रहितोऽहं, मां रिकं ज्ञात्वा सहसा महाददुःखं भावि तस्या इति कुत्वा नद्याः कर्कराः
सद्बणाः सद्बृता गृहीताः । पोद्भूलो वद्धः । उत्पाद्य गृहमागतः । भार्यापि ग्रन्थ्यतुमारेण विच्छृतोऽयं भर्तीऽयत इति मनसि
हृष्टा । ग्रन्थिर्गृहमध्ये नीतः । भोजनाभिग्रहेण तुष्ट्या शासनदेव्या सर्वेऽपि ते प्रस्तरा रत्नीकृताः । रत्नमेकं लत्वा भोजनाच्छाद-
नादि कृतम् । ते रत्नैः श्रेष्ठी पुनरपि विख्यातो व्यवहारी जातः । इदापि सत्पात्रफलं वृद्धा सततातिथिप्रतिपत्तिपरोऽजन्ति । तथा—
अभ्यागतोप्यवसरायातश्रीणितो महते फलाय । यथा—लोके शालिक्वाहनप्रवन्धः—प्रतिष्ठानपुरे शातवाहनो राजाऽश्वापहतोऽटब्यां
पतितः । तत्र चटाधःस्थितमिल्लेन सह मैत्री । असौ ममाद्याभ्यागतो राजेति विचार्यं सक्तुदानेन सत्कृतः रजन्यां महाति चीतभरे
पतति गृहाभ्यन्तरे विश्रान्तिं कारितः । भिल्लेन वहिः सुप्तम् । शीतपीडया रात्रौ मृतः । वर्तपत्नी भिल्ली कर्त्तिकामादय हत्यां दास्या-
मीति राजानं ग्राह । राजाऽपि सुवर्णसहस्रदशकं दत्वा प्रीणिता भिल्ली । कटकमायातं, राजा पुरं प्रासः । राजदं पालयतो मिळमरणं
स्मृत्वा चिन्ता जाता । दानस्य फलं नास्तीति । इहलोके त्वनर्थस्य सम्भवः । ततः पण्डिता आकार्यं पृष्ठा: । दानफलं दर्शयत मे
प्रत्यक्षं, नो चेद भवतां मानवयचेण विनाशः । राज्ञः प्रत्युतरं दातुमसमर्था दुःखिताः परस्परं विचारयन्ति । षण्मासी गता । गुण्य-
पण्डितवरलुचिना सरस्वती प्रत्यक्षीकृता पृष्ठा च । तुष्ट्या भारत्याकथि । यदन्व पुरे घनपतिवृवहारी । तस्य सुतो मासान्ते भावी ।
स तु जातमानस्त्वाकारणं कारणिव्यति त्वया राज्ञा सह गन्तव्यम् । प्रत्यक्षं दानफलं दर्शयिष्यतीति । तदनु मासान्ते सुतो जातः ।

स्फुटावत्तरवाना उक्तारितो वरुहन्ति: । स राजा सह गतस्त्र तयोरेण चालः प्राह । हे महाराज ! यते च नै भिलेन मकुदानं कृतं सोऽइप्य । ० कोटीसुनण्यामी भनपते: सुतो जातः । दानफलं हहाय्यस्ति चमक्तुतो राजा दयादानपरो जातः एवमस्यागतादिप्रतिष्ठिनिपि यमांश्यना स्वीचिन्यमलयापत्ताय विचेया । (एकोन्तर्विद्यो गुणः)

तथा अनतिविनिविट्टभिनिवेशरहितः । अभिनिवेशश पराभिमत्यपरिणामेन नीतिपथमनागतस्यापि कार्यस्यारम्भः कदाचाह इत्यर्थः । स च नीचानां भवति । यदाह-इर्पः श्रमयति नीचानिलकलतयविगुणदुःकरारम्भः । श्रोतोविलोमपत्रणव्यसनिभिरायास्यते मनस्यैः ॥५॥ अनभिनिविष्टन्वं च कादाचित्कं शाठशान्तीचानामपि संभवत्यत आह—सदेति सर्वकालमभिनिवेशरहितः । नतु द्विस्त्रीपतिलक्षणमध्यक्षग्रामकृदपमो भवेत् । अभिनिविटो ही पुमान् प्रायस्तत्वातत्त्वादिविचारवहिभवि साङ्गीकृतमेव समर्थयते । यतः—आश्रित निर्नायकि यत्र तत्र सतिरस्य निविष्टा । पश्चपातररहितस्य तु ब्रुदिर्यत्र तत्र सुखमेति निवेशम् ॥१॥ (द्विशातिनमो गुणः)

तथा गुणोऽु सौजन्योदार्यदादिष्यपर्यमाभिमायणादिपु स्वपरयोहृषकारकाणेचातिसर्वेषां पद्मपत्ताती । पश्चपातस्तु गुणवह्यमानतत्प्रयामायादयकरणादिनाऽनुकूला प्रवृत्तिः । गुणपक्षप्राप्तिनो हि मनुष्या अवन्द्यपूर्यनीजनिषेकेणोहाऽप्यत्र च युणश्चाम-संपदामगोहन्ति । यथा—श्रीगमलःस्मणी चनवासनव्यायां मालवेशमिहोदरन्त्रपेग सह विग्रहे कर्णराजोऽनिवलविशुद्धश्रीमप्यक्षनव्यागिषो गुणपक्षप्राप्तिनो गाहार्यं निनेततुः ॥ (एककिंचित्तानितमो गुणः)

तथा अदेशकालयोऽन्या—चरणं त्यजत् । अदेशकालचारी हि राजचौरादिष्यो हि अवश्यपुपद्रवं ग्राप्नोति । (द्वाचिन्तनमो गुणः)

तथा जानन् विद्वन् बलं शर्किं स्वस्य परस्य चा द्रव्यक्षेचादिकुर्तं सामर्थ्यं । अवलम्पि तर्थैव । चलाचलपरिक्रान्ते हि सर्वैः सफलः
 प्रारम्भोऽन्यथा तु विपर्ययः । यतः:-स्थाने शुभतां शक्त्या लघायामे शुद्धिरक्षिनाम् । अथशावलमारम्भो निदानं क्षयसम्पदः ॥
 (ब्रयोर्चिंशतितमो गुणः)

तथा बृतं अनाचारपरिहारः सम्यगाचारपरियालनं चा, तत्र तिषुन्तीति वृत्तस्था; इनं हेयोपादेयवस्तुविनिश्चयः, तेन बृद्धा-
 महान्तस्तेषां पूजकः । पूजा च सेवा अज्ञात्यासनाऽप्युत्थानादिलक्षणा । वृत्तस्थज्ञानवन्तो हि पूजयमानाः कल्पतरव इव सदुपदेश-
 फलेः फलनिति । यतः:-उपदेशः शुभो निष्ठं निदर्शनं घर्मचारिणाम् । लाने विनय इत्येतत्साधुसेवाकलं महत् ॥१॥ श्रीभागवतेऽपि
 च-महत्सेवाद्वारामाङ्गुष्ठकेस्तमोद्वारं योगितां सङ्क्रियकुरु । महान्तस्ते समचित्ताः प्रशान्तत्विमन्यवः सुहृदः साधवो ये ॥ (चतु-
 चिंशतितमो गुणः)

तथा पोष्या अवश्यभर्तव्या मातृपितृहर्त्वपत्यादयस्तान् योगद्येष्मकरणेन पोषयतीति पोषकः । पोष्यापोपकर्त्त्वे हि गृहिणां
 लोकाचारहितत्वेनायशःप्राप्तेः शोभापगमाच । यतः:-आश्रितभरणं हि सुपुरुषलक्षणं तथाऽनिर्देयत्वादयोऽपीति । अथवा निश्चयचि-
 न्ततया पोष्यः खातमैव, तदपोषकर्त्त्वे परपोष्यपोष्य एव । यतः:-परलोकविरुद्धानि कुवाणं दूरतस्त्वगतेत् । आत्मानं यो न संवेदे
 सोऽन्यस्मै स्थानकथं हितः ॥२॥ (पञ्चाचिंशतितमो गुणः)
 तथा दीर्घकालभावित्याहीर्घमर्थमनर्थं च पश्यति पर्यालोक्यतीत्येवं शीलो दीर्घकर्त्त्वा स हि । “अनागतं यः कुरुते स योगमते,

त शोगते यो न करोन्यतागतम् । तने नयन्नेव जरामुपागतो, विलास्यवाणी न कदा समुत्थिता" इतिचादिशृगालवस्तुवीभवति ॥
गद्धर्विशानितमो गुणः ।)

तथा वस्त्रवस्तुनोः कृत्याकृत्ययोः स्वपरयोर्वा विशेषमन्तरं जानाति निश्चिनोरीति विशेषज्ञः । अविशेषज्ञो हि पुमान् पशो-
नांतिरिच्यते । अयचा-विशेषमात्मन एव गुणदोषाधिरोहलूपं जानातीति विशेषज्ञो, यतः-प्रत्यं ग्रात्यवेक्षेत नरश्चरितमात्मनः । किन्तु
मे पशुभिस्तुलयं किन्तु सत्पुरुषं रिति ॥१॥ यद्वा-जो न वि दिषे दिषे संकलेह के अज्ज अजिया मि गुणा । अगुणो मु य नहु खलिओ
कह मो य करिज अपहियं ॥२॥ जो पुनरत्नावर० ॥३॥ विशेषं वा आत्मनो गत्यादिकं, यतः-इहोपपत्तिर्म केन कर्मणा कुतः
पश्यातन्यमितो भवादिति । विचारणा यस्य न जायते हृदि कर्थं स घर्मप्रवणो भविष्यति ॥४॥ (सप्तविंशतितमो गुणः)
तथा क्रतं परोपकृतं जानाति न निहत्तुते कृतज्ञः, एवं हि तस्य कुशललाभो यदुपकारिणो चहुमन्यते । कृतध्नो हि शुनोऽपि
तुला नाज्ञोति । यतः-अशनमात्राकृतज्ञतया गुरोर्ने पिशुनोऽपि शुनो लभते तुलाम् । अपि बहूपकृते साखिता खले न खलु खेलति
से लतिका यथा ॥ इह कृतज्ञ-कृतज्ञ-प्रत्युपकारक-निष्ठकारणोपकारकः प्रायः पुमासो भवन्ति । तत्र अकृतज्ञा असंख्याताः
संख्याता कृतवेदिनः । कृतोपकारिणस्तोकाः द्वित्राः स्वेनोपकारिणः ॥५॥ नहि मे पर्वता भारा न मे भाराश्च सागरः । कृतज्ञाश्च
महाभारा भारा विश्वासघातकाः ॥६॥ इहोपकृतज्ञशरीरकैलतुलयं कृतध्नाः परिशीलयन्ति । सुक्षेत्रनेत्राऽद्भृतशुक्तिधेतुसमाः कृतज्ञाः
प्रथिताः पुमासः ॥७॥ दो पुरिसे घरउ थरा अहवा दोहिंपि धारिया धरणी । उवयारे जस्स मई उवरियं जो न फुंसेह ॥८॥ (अष्टा-
विंशतितमो गुणः)

तथा लोकानां विशिष्टजनानां विनयादिगुणैर्वल्खः प्रियः । को हि गुणवतः प्रति ग्रीतो न भवति । यतः—जितेन्द्रियलं
विनयस्य कारणं गुणप्रकर्षो विनयादचाप्यते । गुणातुरागेण जनोऽनुरुद्धयते जनातुरागप्रभवा हि सम्पदः ॥१॥ यस्तु न लोकवल्लभः
स न केवलमात्मानं स्वस्य घर्मतिष्ठानमपि पैरेत्पूर्यम् परेषां वीथिलाभअंशहेतुभेवति ॥ (एकोन्निंचशात्तमो गुणः)
तथा सह लज्जया वैयात्याभावरूपया सलज्जः । लज्जावान् हि प्राणप्रहाणेऽपि न प्रतिज्ञातमपजहाति । यतः—लज्जां गुणोध-
जननीमिवायमत्यन्तशुद्धहृदयामनुवर्तमानाः । तेजस्त्विनः सुखमधुनपि संत्यजन्ति सत्यस्थितिव्यसनिनो न पुनः प्रतिज्ञाम् ॥ (त्रिंशा-
त्तमो गुणः)

तथा सह दयया दुःखितजनन्तुष्ट्राणभिलोपेण वर्तते इति सदयः । अर्भस्य दयामूलभिति सदय एव अर्भगोऽयः । यतः—देहिनः
सुखमीहन्ते विना धर्मं कुतः सुखं । दयां चिना कुतो धर्मः तत्तस्थां रतो भव ॥२॥ ददातु दानं विदधातु मौनं वेदादिकं वापि
विदांकरोतु । देवादिकं धयायतु संततं वा न चेद् दयानिष्ठलमेव सर्वम् ॥३॥ दयाप्रयात्मप्रयेन यदाह-प्राणा यथात्मनोऽभीष्या
भूतानामपि ते तथा । आत्मौप्रयेन भूतानां दयां कुर्वीत मातवः ॥४॥ (एकान्निंचशात्तमो गुणः)

तथा सौम्यो अकूराकारः । क्रूरो हि लोकस्योद्वेगकारणं, सर्पनत् । सौम्यता हि सवधीभिगम्या (द्वात्रिंशात्तमो गुणः)
तथा परोपकृतौ परोपकारे कर्मठः कर्मशूरः । परोपकारको हि पुमान् सर्वस्य नेत्रामृताङ्गनम् । निरुपकारी हि तृणादि-
भ्योऽपि ह्रीनः । यतः—क्षेत्रं रक्षति चक्षा सौम्यं लोलत्पटी कणान् रक्षा । दन्ताचतुर्णं प्राणान् नरेण किं निरुपकारेण ॥५॥ सहज-

गिद्धयेनोपकारकरणपूनमानाम् । यतः—उपकर्तुं प्रियं चकर्तुं कर्तुं लेहमकृत्रिमम् । सज्जनानां स्वमावोदयं केनेन्दुः शिक्षिरीकृतः ॥२॥

रुद्गान्देशान्द्रपर्यालि तमः समवसीः प्रजानां छायां कर्तुं पथि विश्विनामञ्जलिः केन वद्दः । अश्यर्थ्यन्ते नवजलमुचः केन वा शुष्टि-
द्वेगोन्मैवेन प्रहितिविभी साखी वदकथा: ॥३॥ तत्र केचित् सकलमहीमण्डलानन्तसा निष्कारणोपकारिणः । केचित्प्रत्युपकारकाः ।
देवेष्वेनोपेष्वेनोपाधिकारिणः । उत्तमानां परार्थं एव स्यार्थः । यतः—शुद्धाः सन्ति सहमवाः स्वभणव्यापारमात्रोद्यताः स्वार्थो यस्य परार्थं
एव ए पूमानेन्दुः गतामगणीः । इष्टपूरोद्दपूरणाय पिचति श्रोतःपति वाङ्मो लीपूतश्च निदाघसंभूतजगत्सन्तापविद्विलुतये ॥४॥ कणवि-
ग्रामसुगुणारजाप रुद्गांति ते पच्चुनयादुग्मां । न तेण तुल्हो विमलो विचंदो न चेव भाण्ड न य देवराया ॥५॥ उपकरो दव्यभा-
वार्थां गपा—द्वंभिं अश्वपणादाणको उ होइ विलेओ । नेगंतिओ अणिचंतिओ अ जं दव्यओ तेण ॥६॥ भावुवयारो समसत-
ताणनरोगु चमिह संठवणो । मध्यमष्ठणो परस्ता य अनियाणं तं तिणा विंति ॥७॥ (व्यर्द्धिनशास्त्रमो गुणः)

तया ग्रन्तांगशास्त्री अरिप्त्वर्गाश्च अन्तरक्षरियद्वयोः, तस्य परिहारोऽनासेचनं तत्र परायणस्तपरः । तत्राऽप्युक्तिः प्रयुक्ताः काम-
कोपद्वेष्वेनोपादेशान्द्रपरिपूर्णः । तत्र परपरिगृहितास्वन्दृष्टु वा स्त्रीपु दुरभिस्तिधः कामः । स च विवेकादि-
पूर्णतिरक्षारकः । यद्दुक्तम्—तत्रन्महन्तं पाणिन्दुन्यं कुलीनतं विवेकिता । याविज्ञलति चित्तान्तरं पापः कामपाचकः ॥९॥ इदं
वद्गुरुं परं न पद्यति जगत्यन्धः पुरोऽवधियते, कामान्धास्तु यदस्ति तत्परिहन् यक्षास्ति तत्परयति । कुन्देन्दीवरपूर्ण चन्द्रकलशश्री-
महान्यापहवानामेष्याशुचिताग्निगतिग्नियः प्रियतमागातेषु यन्मोदते ॥१०॥ नान्यः कृतनायादाधिव्यधितर्तन्यः शयामयात् । नान्यः सेवकतो
दृष्टिः नान्यः कामकृतोऽन्तश्चः ॥११॥ परस्याऽन्तमो वाऽपायमविनार्थं कोपकरणं क्रोधः, स न युक्तो महात्मनां, यतः—सन्तापं तनुते

भिन्नति विनयं सौधादमुक्तादगद्युरेणं जनयत्यवश्यननं गते विधरे कलिष् । कीर्ति रुदति तुर्णिं वितरति अयाहनित पुणोदयं
 दरे यः कुणति स दातुगुनितो रोपः सदोपः मताम् ॥१॥ अपनेयगुदेतुभिरुच्छता लिखिं रोपायं खिया पुरः । अविभिध निशाकुते
 तामः प्रभगा नांशुगताऽप्युदीयते ॥२॥ जितरोपया मस्थियः सपहि क्रोधजितो लम्बजेनः । विजितेन जितस्य दूर्मितेमतिगङ्गिः । सह
 का विरोधिता ॥३॥ दानाऽप्यु स्वधनागदानं निकरणं परधनगदाणं वा लोभः । लोभमूलानि पापानीति झृत्वा सकलपापादिं
 दोपमूलमेषः ।

नीन्द्रापि लिरं चद्वनि इन्द्रन्दत्तायागानित नीन्द्रांश्चिति शग्रोरलगुणात्मनोऽपि विदधत्युपैर्गुणोक्तीर्तनम् । लिरेदं न विदन्ति
 किञ्चिदकृतश्चयापि सेवाकुते कटं किं न मनस्तिवनोऽपि मतुजाः कुवैन्ति विचार्यिनः ॥१॥ भीतिं न प्रकटीकरोति गुह्यदि द्रव्यव्य-
 याशङ्कया भीतः प्रत्यपकारकारणभयाको शृणते सेवया । गिर्भ्या जलपति विचारांशिया शुद्धयापि न श्रीयते कीनाशो विमलव्य-
 यव्यतिकरनस्तः कर्त्तं प्राणिति ॥२॥ गहीयसाऽपि लाभेन न लोभः परिभूयते । मात्रारपाधिकः कुत्र मात्राहीनेन जीयते ॥३॥ दुर-
 विनिवेशाऽमोक्षो शुक्लोक्ताश्चादां च मानः । अविचारिताचक्षात्स्वानां कदाग्रहिणामेत्याम् । यतः--आश्रही चत विनीपति शुक्लं यत्र-
 तत्र मतिरस्य निविटा । पद्धतपातराद्वितस्य तु शुक्लं यत्र तत्र मतिरेति निवेद्यम् ॥५॥ औनित्याचरणं विलुप्यति परोचाहनं नभखानिव
 प्रदर्शनं विनयं नयत्यग्निरिच प्राणस्युशां जीवितम् । कीर्ति कैरविणीं मताङ्गं दृव ग्रीन्मूलपत्यउरा । मानो नीन श्वोपकारानिकरं
 हन्ति विचारं चृणाम् ॥२॥ कुलघलेश्वर्यस्तपविश्वादिग्राहकारकणं परपथर्थनिषम्भनं चा मदः । न शुक्लः सर्वेशाऽसौ महोचतनेत-
 साम् । यतः--नो निर्जित्य जरां स्वभावमधुरं तारुण्यमारादिं नो निर्जित्य यमं कृता निजतानुः कल्पन्तरांश्चायिनी । नो दारिश

गुरुकल्पात्मगदिदं वै भवेतो मोनिंते कि मायनित विपश्चितोऽपि हि पुरा विद्यालनावैयुणेः ॥२॥ दिग्बासाशन्द्रमौ लिर्वहति रविरयं
 गाइवैरप्रकटं गाहोनिन्द्रश शक्तो निवहति गुडाज्ञागलोकश्च भीतः । रत्नानां धाम सिन्धुः कनकगिरियं वर्ततेऽध्यापि मेरुः कि-
 न तनस्य मलिनं नोन्मूलिता व्याघ्रयः । शेषस्यापि घरा विश्वत्य न ऊरो भारावताः क्षणं चेतः सत्पुरुषाभिमानगणानां मिथ्या वहं-
 क्षत्तरासे ॥३॥ निर्निमित्तं परदः लोतपाद्याद्वेन स्वस्य शूतपापध्यार्थनर्थसंश्वेण वा मनःपमोदो हृष्टः । अयं च रोदध्यानातुरगतचित्ताना-
 यापमानमानमेव मुलयः । यतः-प्रत्यसां अभिनंदद्व निरवेक्षवो निहओ निरणुतावो । हरिसिङ्गइ कथपावो रुहज्ञाणोवायचित्तो
 ॥४॥ नया-तुर्यनिति भोजने विश्वा मयूरा यनगार्जिते । साधवः परकल्पयाणेः खलाः परचिपातिभिः ॥५॥ एतेषां च परिहार्यत्वमिह
 विवेकिन्नननिन्द्र्यनाद्यशोजनर्थहेतुत्वाव परत्र दुर्गतिकारणत्वाचेति ॥ (चतुर्भुक्त्वाचासमो गुणः)

गवा वज्रीकृतः स्वच्छन्दतां त्याजित इन्द्रियग्रामो येन स तथा । अत्यन्तासक्तिपरिहारेण स्पर्शेनेन्द्रियादीनिद्रियविकार-
 निगोपकः । इन्द्रियजयो हि पुरुषाणां परमसप्तपदे भवति । यतः—आपदां कथितः पन्था इन्द्रियाणामसंयमः । तज्जयः सम्पदां मार्गो
 गेनेदं तेन गमयनाम् ॥६॥ इन्द्रियाणेष तत्सर्वं यत्स्वर्गनरकात्मुभौ । निश्चैततिविद्युषानि संगार्य नरकाय च ॥७॥ जितेन्द्रियत्वं विन-
 गम्य कारणं गुणप्रकारां चिनयादवाप्यते । गुणाधिके पुंसि मनोऽनुरज्यते जनातुरग्रभवा हि सम्पदः ॥८॥ इन्द्रियाणां प्रसङ्गेन दोप-
 गुन्यसंशयप् । तांनियम्य तु तान्येव ततः सिद्धिमवाक्षुते ॥९॥ रथः शरीरं पुरुषस्य सुष्टुपात्मा नियन्ता करणानि चाश्वाः । तेर-
 प्रमत्ता: कुशलः सदर्शी दान्तः शुखी याति पश्चीव धीरः ॥१०॥ सर्वैनेन्द्रियनिरोघस्तु यतीनामेव धर्मः । इह तु श्रावकधर्माचित्तगृहस्थः

सरुपमेनाधिकतमिवेष्टुकम् । गंवं विद्यविशेषयमेशोभागो एकसामान्यं गुणितो मनुज्यो गृहिधर्माय सम्यक्षमूलदात्याचतुर्स्प-
विशेषयमाय कल्पतेऽधिकृतो भवति । अथेव पञ्चांशिगुणे रधिकतस्य विशेषधर्मं पूर्णं श्रीसर्वत्वमिति कृत्वा तत्त्वपूरुणादि प्रति-
पादयति गुरुः तदथा ॥ इति श्री जिनमण्डुनोपाल्यायकृतं न्यायसम्पत्तिविश्व इत्यादि ३९ गुणविवरणम् ॥

श्रीतपागङ्गलनायक श्रीसोमसुन्दरसुरि लित्य श्रीमहोपाल्याय श्रीजिनमण्डुनगणि
विरचितं पञ्चांशिगुणविवरणं सम्पूर्णम् ॥

श्रीपागोनुसारिपंचांशिगाट्टगण-
विवरणं सम्पूर्णम् ।

